תלמוד בבלי · ראשונים · רב נסים גאון

רב נסים גאון על מסכת שבת

רב נסים גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רב נסים גאון על מסכת שבת

רב נסים גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רב-נסים-גאון-על-מסכת-שבת/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ד. 6
דף ד: 6
דף ה. 6
דף ו. 6
דף ז: 7
דף ח: 7
דף ט: 7
דף י: 8
דף יא: 8
דף יב. 9
דף יג. 10
דף טו. 11
דף טז: 11
דף יז. 11
דף יז: 12
דף יט: 12
דף כ. 13
דף כד: 13
דף כה. 13
דף כה: 14
דף כו. 14
דף כז. 14
דף כח. 14
דף כח: 15
דף כט. 15
דף כט: 15
דף ל. 15
דף ל: 17
דף לב: 17
דף לד. 18
דף לד: 18
דף לה. 19
דף לה: 19
דף לו. 20
דף לו: 20
דף לח. 20
דף לט: 20
דף מא: 21
דף מג. 21
דף מד. 22
דף מד: 22
דף מה. 22
דף מו: 23
דף מז. 23
דף מז: 24
דף מח. 24
דף מח: 25
דף מט: 25
דף נב. 26
דף נב: 26
דף נג. 26
דף נד: 27
דף נה. 27
דף נו: 27
דף נז: 27
דף נח: 28
דף נט. 28
דף נט: 28
דף ס: 29
דף סא. 29
דף סב: 30
דף סג: 30

דף סד 31
דף סה 31
דף סו 31
דף סו 32
דף סח 32
דף סח 32
דף סט 33
דף סט 33
דף עא 33
דף עב 34
דף עג 34
דף עד 34
דף עה 35
דף עה 35
דף עו 35
דף עז 36
דף פ 36
דף פ 37
דף פא 37
דף פב 37
דף פד 38
דף פד 40
דף פו 40
דף פח 40
דף פח 41
דף צ 41
דף צ 41
דף צא 41
דף צא 42
דף צב 42
דף צג 43
דף צג 43
דף צד 44
דף צד 44
דף צה 44
דף צו 45
דף צט 45
דף קא 45
דף קא 46
דף קב 46
דף קד 46
דף קה 47
דף קו 47
דף קו 48
דף קז 48
דף קז 49
דף קח 50
דף קט 50
דף קט 51
דף קי 52
דף קי 52
דף קיא 52
דף קיב 53
דף קיג 53
דף קיג 53
דף קיד 54
דף קיד 54
דף קטז 54
דף קיח 55
דף קכ 55
דף קכא 55
דף קכא 56
דף קכב 56
דף קכג 56

דף קכג: 56
דף קכד: 57
דף קכה: 57
דף קכה: 57
דף קכו: 58
דף קכז: 58
דף קכז: 58
דף קכח: 59
דף קכח: 59
דף קלא: 60
דף קלב: 60
דף קלב: 61
דף קלג: 62
דף קלג: 62
דף קלד: 65
דף קלה: 66
דף קלה: 66
דף קלו: 67
דף קלו: 67
דף קלז: 67
דף קלח: 68
דף קלח: 68
דף קמ: 68
דף קמא: 68
דף קמא: 68
דף קמב: 68
דף קמב: 69
דף קמג: 69
דף קמד: 70
דף קמה: 70
דף קמט: 71
דף קנב: 71
דף קנב: 71
דף קנג: 72
דף קנד: 72
דף קנה: 72
דף קנז: 72
דף קנז: 73

דף ד.

פרק א אבל למעלה מעשרה דברי הכל פטור ולא ילפי' זורק ממושיט.

דף ד:

עיקרו במשנה בפרק הזורק (דף צו) היו שתיהן בדיוטי אחת הזורק פטור והמושיט חייב שכך היתה עבודת הלוים ב' עגלות זו אחר זו ברה"ר משיטין את הקרשים מזו לזו אבל לא זורקין ולפום דהויין אבות המלאכות ילפי ממלאכות המשכן כמו שאמרו בפרק במה טומנין (דף מט) אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן וכו' והיתה עבודת הלוים בעגלות שמושיטין את הקרשים ולא זורקין גם כן המושיט בשבת מגזוזטרא לגזוזטרא שהן בדיוטא אחת חייב והזורק פטור ועל העיקר הזה אמרו לא ילפינן זורק ממושיט:

דף ה.

אמר ר' אבהו כגון ששלשל בידו למטה מג' וקיבלה ועיקר דבריהן במשנה אבל בתוספתא במס' כלאים ועירובין וסוכה אמרו כל פחות מג' כלבוד דמי ואם היתה ידו של עני סמוכה לארץ בפחות מג' לדברי ר' אבהו והניח בעל הבית בתוכה הרי אלו כאילו הניח בארץ ובמקום שיש בו ד' חייב וכבר אמרנו בברכות בפרק ג' (דף כה) כל פחות מג' כלבוד דמי והלכתא גמירי לה כמו שאמרו בפרק הזורק (דף צז) ואמרו עוד בעירובין ובסוכה לגוד וללבוד ולדופן עקומה:

דף ו.

מתקיף לה רב פפא הניחא לרבנן דאמרי צידי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמו אלא לר' אליעזר דאמר כרשות הרבים דמו מאי איכא למימר ופליגא דר' אליעזר ורבנן במס' עירובין בפרק כל גגות העיר (דף צד) דתנן חצר שנפרצה לרה"ר המכניס מתוכה לרה"י או מרה"י לתוכה חייב דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים מתוכה לרה"ר ומרה"ר לתוכה פטור ואמרי' בגמ' ואיבעי תימה בצידי רה"ר קמיפלגי דר' אליעזר סבר צידי רה"ר כרה"ר דמו ורבנן סברי צידי רשות הרבים לאו כרה"ר דמו:
הבקעה בימות החמה רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה בימות הגשמים רשות היחיד לכאן ולכאן פירשו בתוספתא במסכת טהרות בפרק המסוכן [פ"ז] אלו הן ימות

החמה משתעקר תבואה מתוכה ואלו הן ימות הגשמים משתרד רביעה שנייה ומפורש הרביעה במסכת תעניות (דף ו) בפ' א':

דף ז:

והא דאמר רב יהודה אמר רב אמר ר' חייא זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר' מאיר ורבנן ושמועה זו בפרק הזורק (דף ק) ותניא נמי הכי זרק למעלה מי' והלכה ונחה בחור כל שהוא ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרים ותמצא בירור השמועה במס' עירובין בפרק א' (דף יא) אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה תאני מר מידי בצורת פתח אמר ליה תנינא כיפה רבי מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין דר' מאיר סבר חוקקין להשלים ולדבריו אם נחה בחור כל שהוא חייב ורבנן סברי אין חוקקין להשלים ואם נחה בחור כל שהוא פטור עד שתנוח בחור שיש בו ד' ועוד תמצא בפרק א' מן מסכת יומא (דף יא) (ובמסכת שבת בפרק המוצא תפילין) [עירובין דף קא] תנו רבנן פתחי גינה בזמן שיש להן בית שער מבפנים כו' ואמרו אמר אביי לעולם דלית ביה ד' ויש בו לחוק להשלימו לד' ובהא פליגי דר' מאיר סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים:

דף ח:

זמנין משני ליה [הוא] ברה"ר ועירובו בכרמלית ור' היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ועיקר דבריו של ר' בברייתא במס' עירובין בפרק בכל מערבין (עירובין דף לג) דתניא נתנו באילן.

דף ט:

למעלה מי' טפחים אין עירובו עירוב:
מנחה גדולה מו' שעות ומחצה ולמעלה ומנחה קטנה מט' שעות ומחצה ולמעלה ופירושם במסכת ברכות בפרק תפלת השחר (ברכות דף כו):
תספורת בן אלעשה מפורשת במס' סנהדרין בפרק כהן גדול (סנהדרין דף כב) מאי כסום יכסמו את ראשיהם תניא כמין תספורת לוליאנית מאי תספורת לוליאנית אמר רב יהודה אמר שמואל תספורתא יחידאה היכי דמי אמר רבה ראשו של זה בצד עיקרו של זה שאלו את רבי איזהו תספורת של כהן גדול אמר להן צאו וראו תספורת של בן אלעשה תנא ר' אומר לא לחנם פיזר בן אלעשה את מעותיו אלא כדי להראות תספורת של כהן גדול:
אמר זעירי חברין בבלאי למאן דאמר תפילת ערבית רשות רבי יהושע הוא דסבר כי

תפלת ערבית רשות כמו שאמרו בברכות בפרק תפלת השחר (ברכות דף כז) תפלת ערבית רבן גמליאל אומר חובה ר' יהושע אומר רשות:

דף י:

רב חסדא הוה נקט מתנתא דתורא בידיה. רב חסדא כהן הוה ותמצא במסכת ברכות בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מד) אמר ר' יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל וגופנא שמה והיו בה שמונים זוגים אחים כהנים לשמנים זוגות אחיות כהנות ובדקו רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא אשכחו אלא תרתי בנתיה דרב חסדא כו' ואע"ג דאינהי כהנתא אינהו לא כהני:

דף יא:

רבא אמר גזירה היא וניקו לגזור גזירה לגזירה היא וגזירה הזכורה בפרק עושין פסין (עירובין כ) גזירה דילמא חזי ליה לאיבוס דמיקלקל ושקיל ליה לדוולא ומפיק ליה וחזאי ליה לאידך גיסא נמי דמיקלקל ומנח ליה ומפיק ליה מרה"י לרה"ר. ואיתא במס' יום טוב בפ' המביא כדי יין (ביצה דף לה) אמרו כל דבר שמותרו חוזר לא קבע וכן השותה על הצונן פטור מן המעשר מפני שמחזיר את המותר.
אלא אמר רב המנונא לא קשיא כאן בזב בעל ב' ראיות וכאן בזב בעל ג' ראיות ומה הפרש בין זב הרואה ב' ראיות ובין זב הרואה ג' ראיות זכור במשנה בפ' מגילה נקראת (מגילה דף ח) אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה ג' אלא קרבן ובתלמוד בררו הדבר ופירשו מן הכתוב מנה הכתוב שתים וקרא טמא דכתיב (ויקרא ט"ו:ב') איש איש כי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא הזכיר הזיבה ב' פעמים וכן אמר טמא ודן עליו ליטמא בב' ראיות וחזר ואמר (שם) וזאת תהיה טומאתו בזובו רר בשרו את זובו או החתים בשרו מזובו טומאתו היא מנה הכתוב ג' וקרא טמא הזכיר הזיבה ג' פעמים וכן אמר טמא ואם בב' ראיות דן עליו ליטמא ובג' ראיו' אינו דין שיהא טמא שעד שלא ראה ג' ראה ב' ומאי (כו) אהני לן האי קרא אחרינא וגמרי' מרבנן פירושא דיליה ב' ראיות לטומאה וג' לקרבן ובמשנת זבין בפ' ב' ראה ראייה ראשונה בודקין אותו וכו' ר' אליעזר אומר אף בשלישית בודקין אותו מפני הקרבן. וכן עוד לדבריהן זב בעל שלש ראיות נמי מיבעי ליה לסתירה עיקר דיליה בקרא לפום מאי דגמרינן בפירושיה והוא שאמר הכתוב (ויקרא ט"ו:י"ג) וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים ואמרו בתורת כהנים שבעת ימים יכול בין סמוכין ובין מפוזרין ת"ל לטהרתו שתהא טהרתו אחת כלומר צריך שיהיו ימי הטהרה

רצופין כדי שלא תפסיקם טומאה ואם יראה במקצתן זיבות הרי סתר כל מה שעברו עליו מימי הספירה וחייב לספור אחר שיטהר מטומאתו ז' ימי טהרה מתחלה עד שימלאו לו כולם בטהרה והוא טהור ובמשנת זבין בפרק א' אמרו אבל אם ראה זוב אפי' יום ז' סתר שלפניו ובמסכת נדה בפרק המפלת (נדה דף כב) אמר ליה גזירת הכתוב היא זיבה גמורה סתרה כל ז' צחצוחי זיבה לא סתרה כל ז' ובפ' בנות הכותים (נדה דף לג) בעי רמי בר חמא פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה רואה היא וכו' וליטעמיך זב גופיה היכי סתר אחרי טהרתו אמר רחמנא שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן אלא מאי אית לך למימר שלא תהא טומאה זיבה מפסקת ביניהן ובפ' כל הזבחי' (ד' כט) תנינא אמרו אמר לו ר' עקיבא מצינו בזב וזבה ושומרת יום כנגד יום שהן בחזקת טהרה וכיון שראו סתרו ובסוף הפרק הא' מן כריתות (דף ח) אמרו הא קמ"ל דווקא דראה בלילי ח' אבל ביממא דז' לא דקסבר כל ראייה שהיא סותרת אין מביאה לידי קרבן ובפסחים בפ' כיצד צולין את הפסח (ד' פא) ובנזירות בסוף פ' הריני נזיר (נזיר ד' טו) אמרו תאני ר' אושעיא אבל הרואה זב בשביעי סותר שלפניו ורבים כמו אלה ובנזיר אמרו עוד והימים הראשונים יפלו מי שיש לו אחרונים סותר כו' כי טמא גזרו הטומאה סותרת הכל ואין התגלחת סותרת הכל כו':

דף יב.

לא קשיא הא ר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הא ר' שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה אבל עיקר דבריו של ר' שמעון במשנה בפרק המצניע (דף צג) דתנן וכן כזית מן המת וכזית מהנבילה וכעדשה מן השרץ חייבין ור"ש פוטר ובגמ' אמרי פוטר היה ר"ש אף במוציא את המת לקוברו וזאת ההוצאה מלאכה שאינה צריכה לגופה היא לפי שזה שהוציא כלים מרשות לרשות לא לצורך נפשו הוציא לא לאכלו ולא ליהנות ממנו ולזאת נקראת מלאכה שאינה צריכה לגופה שאם חס ושלום יהיה זה המת סרוח או זאת הנבילה סרוחה ואין יכול לעמוד עמה מפני הריח הרע אז ר' שמעון מודה שאם הוציאה חייב חטאת מפני שהיא באותה שעה נעשית מלאכה שצריכה לגופה ופרק אמר ר' עקיבא (דף צ) תנו רבנן המוציא ריח רע כל שהוא ובגמ' דבני מערבא אמרי את המת במטה חייב דברי הכל ולא כן תאני אף ריח רע כל שהוא ואמר ר' לא ור' שמעון מודה ליה אבל דברי ר' יהודה כבר אמר בעל ההלכות גדולות בהלכות שבת כופין את הקערה על הנר בשביל שלא תאחוז בקורה ועל צואה של קטן ועל עקרב שלא תישך אמר ר' יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי ואמר

חושש אני לו מחטאת הא דאמרי' בכל דוכתא ר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה לא אשכחנן לה (עיקבא) [עיקרא] אלא מן האי וממאי דכי פליגי תנא קמא ור' יהודה בהא מתניתא במלאכה שאינה צריכה פליגי דקא אמרינן איכא דמתני לה אהא הצד נחש בשבת ומתעסק שלא ישכנו פטור ואם לרפואה חייב מאן תנא אמר ר' יהודה ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וקא פשטינן ליה להוא דפטור ומותר מהא ועל עקרב שלא תישך אלמא כי פליגי במתני' במלאכה שאינה לגופה תנא קמא דאמר כופין קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ור' יהודה קאמר חייב עליה ומעשה נמי אתא לקמיה רבן יוחנן בן זכאי ואסר וכתב אדוננו האי ז"ל דהני מילי דכתיבן בהלכות רבואתא דבתר רבנן סבוראי פרישו להו ותמצא במסכת כריתות בפרק ספק אכל חלב בסופו (דף כ) תנו רבנן החותה גחלים בשבת להתחמם בהם והבעירו מאיליהן תני חדא חייב ותניא אחריתי פטור הא דתניא פטור קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה והא דתניא חייב קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה והתנאי שהזכרתי על דברי ר' שמעון שאם יהיה ריח רע והוציאו חייב חטאת כך מצאתי בפי' אדוננו האי ואלו דבריו ומדקדקי רבנן בהאי דקא מיפטר המוציא את המת הני מילי דלית ליה ריחא דאי אית ליה ריחא נמצאת הוצאתו מלאכה שצריכה לגופה ותניא בפרק אמר ר' עקיבא בסופיה המוציא ריח רע כל שהוא ואית לה להא מילתא סייעתא בתלמוד ארץ ישראל ומילתא מוכחא היא עד הנה דברי גאון נ"ע ואני עיינתי בתלמוד ארץ ישראל וכתבתי ממנו ההלכה שהוקדם זכרה וכפשוטן של דברים יראה סיוע גדול לאותו הפרט שפרטתי אבל כשתעיין בסוף הדברים שנאמרו לשם מודה ר' שמעון כו' לא הויא סייעתא אבל סמכתי על דברי אותם הגאונים ז"ל:

דף יג.

מיתיבי רבן שמעון בן גמליאל אומר תינוקות מסדירין פרשיותיהן לאור הנר זאת התיובתא פירקו עליה ב' פירוקין בתלמודנו ובתלמוד ארץ ישראל פירקו פרוק אחר חביב רציתי לכתבו בכאן וכך אמרו אילין בעו דיטפי בוצינא ואילין לא בעי דיטפי בוצינא ופי' דבריהם כי התינוקות יתרחקו מן הקריאה ויאהבו שיכבה הנר ואנו בטוחים בהן כי הם לא יטו את הנר ולפיכך הותר להם לקרות לאור הנר דליכא למיחש שמא יטו אבל החזן לא יקרא דחיישינן שמא יטה לפי שלא ירצה שיכבה הנר לפיכך מבטלין התינוקות מן הקריאה:

בוא וראה עד היכן פרצה טהרה בישראל פירשו בגמ' דבני מערבא כי זו המלה למדנוה ממה שאמר הכתוב (בראשית ל׳:ל׳) כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרוב כלומר מרוב שמשמרין ישראל הטהרות ורוב שמזדהרין מליגע ומליקרב לדבר שגורם לטומאה:

דף טו.

מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה שיעור ההין י"ב לוג והקב יש בו ד' לוגין הנה בט' קבין ל"ו לוג ופירושן מבואר במס' עדיות ובתלמוד בפרק ערבי פסחים וקרא מנלן דארבע לוגי הויא דתניא (עדיות פ"א) הלל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה וכמה הין י"ב לוג שמי אומר ט' קבין שהן ל"ו לוג אלמא קבא ארבעה לוגי הויא ולוגא מנלן דארבעה רביעתא הויא דתניא (מנחות דף פו) הין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין לוג וחצי לוג ורביעית אלמא לוג ארבעה רביעיתא הויא ובגמרא דשתי מדות אמרו (שם דף פט) והין תריסר לוגי הוי דכתיב יהיה זה זה בגימטריא י"ב לוגי הואי:

דף טז:

שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה תמצא דבריו מבוארין במס' כתובות בפרק האשה שנפלו לה נכסים (דף פב) תניא נמי הכי בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה וכו' עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהא כותב כל נכסאי אחראין לכתובתיך ועיקר זאת הברייתא בתוספ' כתובות בראש פרק י"ב והוא אחרון המסכת:

דף יז.

הניחא למאן דאמר לא כל הטמאות אמרו תיובתא לרבן שמעון בן גמליאל דאמר לא לכל טמאות אלא לטומאת מת אלא למאן דאמר אף לכל הטמאו' אמרו מאי איכא למימר מחלוקת התנא קמא דפליג עליה רשב"ג והמשנה שחלקו בה התנאים היא שהזכירה כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאין כו' ודבריה בראש פר' י"א מן מסכת כלים:
אמר ר' ינאי ומרדע שאמרו אין בעביו טפח כו' תמצא בתוספתא כלים פר' י"ד עובי המרדע ב' אצבעות והיקפו טפח:
הניחא למאן דאמר כלי טמא חושב את המשקין אלא למאן דאמר אין כלי טמא חושב את המשקין מאי איכא למימר דע כי זו החלוקה נלאו למצוא אותה הרבה מהחכמים ולא תמצא אחד מן הקדמונים שפירשה וביררה ואנא ברחמי שמיא כבר יגעתי ומצאתי בתוס' מכשירין (פ"ב) עריבה שירד דלף לתוכה המים הניתזין והצפין אינן בכי יותן

נטלה לשפכה בית שמאי אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינן בכי יותן במה דברים אמורים בטהורה אבל בטמאה הכל מודים שהן בכי יותן דברי ר"מ ר' יוסי אומר אחת טהורה ואחת טמאה בית שמאי אומרים הרי זה בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן סבר ר"מ כי בעריבה טמאה מודים ב"ש וב"ה שהן בכי יותן וכלי טמא חושב את המשקה ור' יוסי סבר כי לא (פרש) [כי לא יש הפרש] אצל בית הלל בין הטמאה לטהורה שאינו בכי יותן ואין כלי טמא חושב את המשקה והזהר לך בזה הפירוש כי נסתר הוא מאד וכבר סייעני המקום לגלותו ולבררו:

דף יז:

אלא אמר רבה ישראל כיון דאפשר למיעבד כשמואל ולא קא עבדי דאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי ותמצא במס' קידושין (דף נח) בסוף האיש מקדש ובמסכת בכורות בפרק יש בכור לנחלה ובשחיטת חולין בפ' ראשית הגז (חולין דף קלז).
ואידך אמר באלי גיותאה משמיה דרב פיתן ושמנן ויינם ובנותיהם כולן אסורין משמונה עשר דבר תמצא בפ' אין מעמידין בהמה (ע"ז דף לו) כבר הודו ואמרו בנותיהן דאורייתא היא דכתיב (דברים ז׳:ג׳) לא תתחתן בם והזכירו בזה הענין הרבה פנים ולא נתקיימו ובירורו בסוף הדברים דאורייתא יחוד דאשת איש אתא דור גזר אפילו דפנויה אתו אינהו גזור אפילו יחוד דנכרית ונתבאר עוד בזה הפרק כי תינוק נכרי מטמא בזיבה בן ט' שנים ויום אחד לדבריהם אימתי ראוי לביאה בן ט' שנים ויום אחד אימתי מטמא בזיבה בן ט' שנים ויום אחד:

דף יט:

אמר רב נחמן עז לחלבה ורחל לגיזתה. כולה פלוגתא דר' יהודה ור"ש נתבאר פלוגתם במוקצה ועיקר דבריהם בפרק כירה (דף מד) דתנו רבנן מטלטלין נר חדש בשבת אבל לא ישן דברי ר' יהודה ר"ש אומר כל הנרות מטלטלין בשבת חוץ מן הנר הדולק בשבת כבתה מותר לטלטלה ובסוף המס' (דף קנו) מחתכין את הדילועין לפני הבהמה כו' ואמרו פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכולה שבת הלכה כר"ש לבר ממוקצה מחמת כו' ובמקומות הרבה מן תלמוד תמצא פלוגתן והנה תמצא עיקר פלוגתן לדבריהן אין מוקצה לר"ש אלא גרוגרות וצימוקין ופרישו טעמא דהא מילתא בגמ' דבני מערבא במס' יום טוב (פ' המביא ה"א) ובמס' מעשרות (פ"א) אמר רב שמואל בר סוסרטא מפני שמסריחות בנתים:

דף כ.

הנך תרי תלמידי מר מציל בחד מאנא ומר מציל בתרי תלתי מאני קמיפלגי בפלוגתא דר' אבא בר זבדא ורב הונא פליג ר' אבא בר זבדא ורב הונא בפ' כל כתבי הקודש (דף כ) דתנן מצילין סל מלא ככרות כו' ואמרינן אמר רב הונא לא קשיא כאן בבא להציל כאן בבא לקפל ר' אבא בר זבדא אמר רב כאן לאותה חצר כאן לחצר אחרת:
סליק פירקא קמא.

דף כד:

פרק ב לבדו ולא מילה שלא בזמנה הבאה מק"ו. עיקרה בפ' ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת (דף קלב) דת"ר מילה דוחה את הצרעת בין בזמנה בין שלא בזמנה יו"ט אינה דוחה אלא בזמנה ואמרי' (שם דף קלג) מנא הני מילי אמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה (שמות יב) לא תותירו ממנו עד בוקר וכו' והכין כתב אדוננו האיי גאון בפירושיה מילה אינה דוחה יו"ט אלא בזמנה ומי שעבר שמיני שלו אינו נימול ביו"ט ותנן (דף קלז) קטן נימול לח' לט' לי' לי"א לי"ב ותני בה יו"ט אחר שבת נימול לי"א ואפי' י"ט שני אינה דוחה דקתני ב' ימים טובים של ראש השנה נימול לי"ב מנהני מילי ושמעתא דעיקר דילה בגמ' דכיצד צולין (פסחים דף פג) דתנן העצמות והגידים והנותר כו' שאין דוחה לא את השבת ולא את יו"ט ואיתמרו בה הני ד' טעמי וקאמר רבה מילה הבאה שלא בזמנה לא דחיא.

דף כה.

יו"ט מק"ו והיכי דאמי מה עצמות וגידים ונותר דפסח לא דחו ועולת חול לא דחיא יו"ט מילה שלא בזמנה לא כל שכן ושמעתי בה פירוש אחר בפנים אחרות והכין איתמר לבדו ולא מילה שלא בזמנה הבאה בק"ו הראה כי המילה שלא בזמנה ביו"ט הייתי סבור שהיא מותרת מק"ו והיה לי לומר (א"כ) [דמה] עשיית אוכל נפש שהוא רשות כגון שחיטה ובישול ואפייה פטריה רחמנא עשייתו ביו"ט מילה שלא בזמנה שהיא מצוה לא כל שכן שתעשה ביו"ט לפיכך הוצרך לבדו להודיענו כי אוכל נפש לבדו מותר לעשותו ביו"ט ולא מילה שלא בזמנה ונדחה מה שהייתי סבור מק"ו בזה המיעוט שמיעט בו הכתוב דהיינו לבדו ולולי הוא היה עולה על דעתנו כי מילה שלא בזמנה ביום טוב מותרת מקל וחומר:

דף כה:

אינהו סבור גזירה משום כסות לילה. עיקר דילה במס' מנחות בפ' התכלת (מנחות דף מ) דתנו רבנן סדין בציצית בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין והלכה כב"ה וכו' רב זירא אמר גזירה משום כסות לילה:

דף כו.

איכא בינייהו דרב ברונא אמר רב ולא מסיימי. [והוא] שמעתתא דאיתמרא בפירקא (דף כג) חלב מהותך וקירבי דגים שנימוחו:

דף כז.

מה לשרצים שכן מטמאין בכעדשה. עיקר דילה בתורת כהנים (ויקרא י"א:כ"ו) כל הנוגע בהם יכול בכולם תלמוד לומר מהן אי מהן יכול במקצתן תלמוד לומר בהם הא כיצד עד שיגיע במקצתו שהוא ככולו שיערו חכמים בכעדשה שכן החומט תחילת ברייתו כעדשה ותמצא בגמרא דחגיגה (דף יא) בסוף פרק הכל חייבים בראייה ובנזירות (דף נב) בפרק כהן גדול:

דף כח.

אי מה להלן שזורין וחוטן כפול ו' אף כאן שזורין וחוטן כפול ו'. ותמצא עוד עיקרו במס' דיומא בפרק בא לו כהן גדול (יומא דף ע"א) ת"ר בגדים שנאמר בהן שש חוטן כפול ו' וכו' ואמרו קראי כמה הוו שיתא חד לגופיה דכיתנא ניהו וחד שיהו שזורין וחד לחוטן שיהא כפול ו' ומהנה יודע לנו כי כל בגד שכתב בהן שש העשויים במשכן היו שזורים וחוטן כפול ו':

תאמר במת שאינו מטמא אלא בכזית עיקר דילה בספרי הנוגע במת יכול כל שהוא וכו' אחר שרבה הכתוב מיעט אמרו כזית מן המת טמא שכן היא תחלת ברייתו ובמשנה במס' אהלות בפרק ב' אלו מטמאין באהל המת וכזית מן המת ולא היה ביניהם הפרש והוא כבר פירושו בפרק ג' כזית מן המת פתחו בטפח והמת פתחו בד' טפחים ובתוספ' בראש סדר טהרות חומר בכזית (מזה) [מן] המת שכזית פתחו בטפח ומת פתחו בד' טפחים ובתוספתא דמגילה בפרק א' אין בין כזית מן המת למת אלא שכזית מן המת פתחו בטפח והמת פתחו בד' טפחים:

דף כח:

אתיא בק"ו מנוצה של עזים שאין מטמא טומאת נגעים. תמצא עיקר דילי' בתורת כהנים והבגד יכול השיראין והסיריקון והכלך וצמר גפן וצמר גמלים וצמר ארנבאין ונוצה של עזים ת"ל בבגד צמר או בבגד פשתים אין לי אלא צמר ופשתים המיוחדין:
כיון דאיכא קרש דמין חיה הוא ולית ליה אלא קרן אחד. במס' שחיטת חולין בפרק אלו טריפות (חולין דף ס) אמרו וקרש אע"פ שאין >>>>כאן חסר מילים בדפוס וילנא<<<< מאי לאו בפריסאתא ולא קבלה לא בארמיאתא הואיל וחזיאן אגב אימיהו.

דף כט.

תמצא פירושיה בסוף פ' נוטל אדם את בנו (דף קמג) הני גרעיני דתמרי ארמיאתא שרי לטלטולינהו בשבתא הואיל וחזיאן אגב אימן כי התמרים יבשים תאכל אותם הבהמה ודפריסאתא אסור לפי שהרוטב של תמרים לא תאכל הבהמה אלא גרעינא בלבד לא חזיין אגב אימן:

דף כט:

מותיב רבא מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. זו המשנה שנויה בפרק ט' דמסכת כלאים בסוף המסכת לפי שאמרו קודם לכן אין עראי לכלאים כו' הוצרכו להתיר לאלו דברים שהם רגילים בהם ובלבד שלא יתכוונו בהם להרחיק הזק החמה בעת החום והזק הגשמים בעתם וכמוהו התירו לתופרים כמו ששנינו תופרי כסות תופרין כדרכן כו' כלומר [ש"מ ר' יהודה היא].

דף ל.

כלומר הדבר שנא' לדעת ר' יהודה שהיה סובר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה וכבר הקדמנו פירושו בפרק הראשון [רישא] במאי עסקי' אי בחולה שיש בו סכנה מותר מיבעי ליה והעיקר דיליה הוא דאמר הכתוב (ויקרא י"ח:ה') אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ובפרק יום הכפורים (יומא דף פה) אמרו וכבר היה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך ולוי הסדר וישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהם נשאלה שאילה זו לפניהם מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת נענה רבי ישמעאל ואמר (שמות כ"ב:א') אם במחתרת ימצא הגנב ולאחר דבריו אמר רב יהודה אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא מילתא דעדיפא מכולהו וחי בהם

ולא שימות בהם אמר רבא לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא וכו' וכבר אמרו קודם (שם דף פב) שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש חוץ מע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים ובפרק מפנין (דף קכט) אמרו מר זוטרא מתני לקולא טעמא דאמרה אין צריכה הא סתמא מחללין עליה את השבת אמר ליה רבינא (למרי) [למרימר] הילכתא כמאן אמר ליה כמר זוטרא שספק נפשות להקל ואמרו (שם) אמר רב יהודה אמר שמואל עושין מדורה לחיה בשבת סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין בימות החמה לא איתמר אמר ר' חייא בר אבין אמר שמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפילו בתקופת תמוז ושנו במשנה (פרק ר"א דמילה דף קלד) רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים ואמרו בתלמוד כי אתא רב דימא אמר רבי אלעזר הלכה כרבי אלעזר בן עזריה הוו בה במערבא הרחצת כל גופו או הרחצת מילה עצמה אמר להו ההוא מרבנן ורבי (עקיבא) [יעקב] שמיה מסתברא דהרחצת כל גופו דאי סלקא דעתך הרחצת מילה עצמה מי גרע מחמין שעל גבי מכה בשבת דאמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת מתקיף לה רב יוסף ולא שני לך בין חמין שהוחמו בשבת לחמין שהוחמו מערב שבת מתקיף לה רב דימי וממאי דהכא בחמין שהוחמו בשבת פליגי דילמא בחמין שהוחמו מערב שבת פליגי אמר אביי אנא בעאי דאישני ליה וקדים ושני ליה רב יוסף מפני שסכנה היא לו כי אתא רבין אמר ר' אבא אמר רבי אלעזר ואמרי לה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן הלכה כרבי אלעזר בן עזריה בין בחמין שהוחמו בשבת ובין בחמין שהוחמו מערב שבת בין בהרחצת כל גופו ובין בהרחצת מילה מפני שסכנה היא לו ואלו העיקרים אמרו ובחולה שיש בו סכנה מותר מיבעיא ליה ובמסכת ע"ז תמצא כמו אלו העיקרים רבים:

ואילו משה רבינו גזר כמה גזירות ותיקן כמה תקנות מעצמו לישראל והרי אנו מזכירין מהן מה שיזדמן לנו במסכת דיבמות אמרינן בפרק הערל (יבמות דף עט) אמרו ונתינים דוד גזר עליהם משה גזר עליהם מחוטב עציך עד שואב מימיך ובמסכת ברכות בפרק שלשה שאכלו כאחת (דף מח) אמר רב נחמן משה תיקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להן המן ובמסכת מגילה בפרק בני העיר (מגילה דף לב) תנו רבנן משה תיקן להן לישראל שיהו קורין ודורשין בעניינו של יום ובפ' יוה"כ (יומא עה) משה תיקן להם זמן סעודה (ובפ') [ובמסכת] תעניות (דף כז) [בפרק] בג' פרקים בשנה משה תיקן להם לישראל שמונה משמרות ארבעה מאלעזר וארבעה מאיתמר:

בשלמא לדור עבדו שמחל לו הקב"ה על אותו עון אלא לישראל עמו מאי היא שמחל

להם עון יום הכפורים תמצא פירו' בפרק משקין בית השלחין (מו"ק דף ט) אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן אותה שנה לא עשו ישראל צום הכפורים כו':

דף ל:

ואביך הנח עליו ככר או תינוק וטלטלו. תמצא עיקר המעשה בפרק כירה (דף מג) איתמר מת המוטל בחמה רב יהודה אמר שמואל הופכו ממטה למטה ורבי חיננא משמיה דרב אמר מניח עליו ככר או תינוק ומטלטלו ובפרק נוטל אדם את בנו (דף קמב) אמרו לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד מיכן נלמוד כי אותם שמניחין פת על המנורה שהדליקו את הנר עליה כדי שיסירו המנורה ממקומה עוברין הם על המצות ואסור לעשות כן שלא התירו חכמים להניח ככר אלא למת בלבד ולא לדבר אחר:

דף לב:

פליגי בה ר' אבא (חייה) [חייא] בר אבא ור' יוסי חד אמר בעון מזוזה וחד אמר בעון ביטול תורה. פי' הוא שאמר הקב"ה לישראל (דברים י"א:כ') ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם וכתיב וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך ואמר שכרה כנגדה למען ירבו ימיכם וימי בניכם והך דאמר בעון מזוזה הבנים מתים קסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו כלומר כי תתן שכרו של מי שקיים מצות מזוזה שיאריכו חיי בניו וחילופה שאם יעזוב עשייתה ויהיו דברי הכתוב למען ירבו חוזרין על הפסוק שלפניו שהוא וכתבתם על מזוזות ביתך והך דאמר בעון ביטול תורה הבנים מתים קסבר מקרא נדרש לפניו ולפני פניו וכי זו ההבטחה ומתן השכר הכתוב בפסוק שהוא למען ירבו ימיכם שלא הבטיח הקב"ה אלא למי שמלמד את בנו תורה כמו שאמר בפסוק שהוא לפני פניו ולמדתם אותם יהיה עכשיו זה שכתוב למען ירבו ימיכם וימי בניכם חוזר על הפסוק שכתב ולמדתם אותם הלכך כל מי שמלמד תורה לבניו זוכין לאריכות ימים וחילופה כי אם אינו מלמדם תורה לא תהיה להם אריכות ימים כי הם מתים בעון ביטול תורה:

כל הזהיר במצות ציצית זוכה ומשמשין אותו שני אלפים ושמונה מאות עבדים שנא' (זכריה ח':כ"ג) כה אמר ה' [צבאות] בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי כבר ידעת כל לשונות הגוים הם שבעים לשון ואם יהיו י' אנשים מכל לשון לע' לשון יהיו הכל שבע מאות הרי אלו יחזיקו בכנף אחד והטלית שעל ישראל יש לה ד' כנפים שנאמר (דברים כ"ב:י"ב) על ארבע כנפות כסותך

הרי אם יהיו שבע מאות מחזיקים בכנף אחד יהיו כל המחזיקים בד' כנפים אלפים ושמונה מאות:

דף לד.

אמר רבא מפני מה אין טומנין אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה (מה שחשכה) דבר המוסיף הוא הנזכר בבמה טומנין (לקמן מז) גפת וזבל ומלח וסיד וחול ודבר שאינו מוסיף תבן וזוגין ומוכין ועשבין בזמן שהן יבשים ומה שהתירה המשנה מהטמנה מבעוד יום אבל בשבת לא כמו שאמרה ספק חשיכה ספק אינה חשיכה טומנין את החמין אבל ודאי חשיכה אין טומנין כלל ואפילו בדבר שאינו מוסיף ופירוש דילה בתוספתא (פרק רביעי) אין טומנין את החמין בתחילה ובסוף פרק במה טומנין (דף נא) תנו רבנן אע"פ שאמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף כו' ולפי שהיתה הטמנת החמין בשבת אסורה מכל צד למדנו ראיה מזה על דבר המשנה שאמרה אבל טומנין בהן יבשין אינן אלא מבעוד יום ערב שבת ואפילו הכי הרי אמרו אין טומנין כו' לא בגפת ולא בזבל כולה ובפ' כירה אמרו (דף לט) אמר רב חסדא ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרו להן רבנן בטלה הטמנה בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום ועמד לנו מדבר זה כי הגפת והזבל וכל דבר שהוא מוסיף הבל לא נכשר ההטמנה בהם ואפילו מבעוד יום ואן אל תבן אל יאבס וכל דבר (שמוסיף) [שאינו מוסיף] הבל פי' אלחראררה אנמא אבאה אל הטמנה בהם מבעוד יום אבל משחשיכה אסור הרי מכאן אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף ואפי' מבעוד יום ואין טומנין בדבר שאינו מוסיף משחשיכה כי העת שאסרו בו ההטמנה בגפת ובזבל בו בעת עצמו אמרו אבל טומנין בהם יבשים ואי אפשר להיות משחשיכה מפני שאמרו אין טומנין בתחלה בשבת ולא יתכן להיות אלא מבעוד יום ואעפ"כ אסרו דבר שהוא מוסיף ולא התירו אלא דבר שאינו מוסיף ואם היה דבר שאינו מוסיף מבעוד יום הוא שמותר מכלל שמחשיכה אסור:

דף לד:

ראה ב' ימים בין השמשות ספק לקרבן ראה יום אחד בין השמשות ספק לטומאה. כבר ידענו כי הזב אפילו ראה ג' ראיות מופסקין ביום אחד הרי הוא זב גמור כדתניא (ב"ק פרק כיצד הרגל דף כד) תלה הכתוב את הזב בראיות ואת הזבה בימים וכן אם לא יהיו מופסקין אלא מחוברין ויש בהן שיעור שיטבול אדם ב' טבילות ויסתפג ב' סיפוגין הרי (זה) [זב] גמור כדתנן (מס' זבים פ"א משנה ה) ראה אחת מרובה כשלש שהיא (כמי

גריון) [כמין גד יון] לשילוח שהן כדי שתי [טבילות] וכשני סיפוגין הרי זה זב גמור וכן נמי אם יראה בסוף היום ראיה אחת מחוברת שלא פסקה עד שנכנס הלילה הרי דינה כדין ב' ראיות כי יציאת היום וכניסת הלילה מחלקין הראיה ומפסיקין אותה שאמרה המשנה ראה אחת ביום ואחת בין השמשות אחת בין השמשות ואחת למחר אם ידוע שמקצת הראיה מהיום ומקצתה למחר ודאי לטומאה ולקרבן ואם ספק שמקצתה היום ומקצתה למחר ודאי לטומאה וספק לקרבן אבל אם ראה בין השמשות הואיל ובין השמשות הוא סוף היום שעבר ותחילת יום שאחריו ואנו מסתפקים בו יהיה דין זה האיש ספק לטומאה כי בחליפת זה היום וכניסת יום אחר נתחלף הראיה ויהיה על זה האיש דין הטומאה כאילו ראה ב' ראיות ותמצא ברור זה הדבר בפרק ראשון מתוספתא ובין ומודה רבי יוסי שאם ראה אחת בין השמשות אע"פ שאין בה כדי טבילה וסיפוג ויש בידו ב' ראיות מפני שב' ימים חולקין אותו ומטילין אותו לחומרי ב' ימים וספק לטומאה ולדאלך אמרו מטילין לחומרי ב' ימים:

דף לה.

אמר אביי ש"מ מי' גדאשא תילתא הוי דייק לה אביי מדברי המשנה והן מחזיקות ארבעים סאה בלח שהן כורים ביבש כי הכור ל' סאין כמו שתמצא בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פו) כור בל' סאה בסלע אני מוכר לך והואיל והכלי שיכיל מן היבש כורים שהן ס' סאה לא יכיל מן הלח יותר ממ' סאה והם ב' שלישי הס' מכלל שהשליש הנשאר לא יכילנו הכלי עצמו שלא יהיה גדוש על פי המדה והואיל ובזמן שהוא גדוש יכיל ס' אע"פ שמן הלח לא יכיל אלא ארבעים נפקא לן מינה הא דאביי שהגדוש על פי המדה הוא שליש מה שתכילנו כלל המדה:

דף לה:

במאי קמיפלגי בפלוגתא דר' אלעזר והורקנוס בנו. תמצא פירוש דבריהם במסכת סנהדרין בסוף פרק ד' מיתות (סנהדרין דף סח) תניא כשחלה ר' אליעזר נכנסו חכמי ישראל אצלו והוא יושב בקינוף שלו והן יושבין בטריקלין שלו אותו היום ערב שבת היה ונכנס הורקנוס בנו לחלוץ תפילין נער בו אביו ויצא בנזיפה אמר להן חבריו של אבא כמדומה שדעתו של אבא נטרפה אמר לו דעתך ודעת אמך נטרפה היאך מניחין איסור סקילה ועוסקים באיסור שבות סבר ר' אליעזר הדלקת הנר שהוא איסור סקילה קודמת לחליצת תפילין שהיא איסור שבות וצריך להקדים הדלקת הנר ואחר כן יחלוץ

והורקנוס בנו סבר חליצת תפילין קודמת להדלקת הנר ותמצא בפרק במה מדליקין דבני מערבא מעשה בר' אליעזר שהיה גוסס בערב שבת עם חשיכה ונכנס הורקנוס בנו לחלוץ תפיליו אמר לו בני הנחת מצות הנר שהיא שבות וחייבין עליה כרת ובאת לחלוץ תפילין שהן רשות ואינן אלא מצוה:

דף לו.

למאי נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות תגד אצל דלך בפרק אלו טריפות (חולין דף נ) ובכתובות בפ' המדיר (כתובות דף עו):

דף לו:

נפקא מינה לגיטי נשים. כלומר בדאלך המביא גט מבבל או מבורסיף אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם לדבריהם שאמרו במסכת גיטין בפר' א' (דף ו) בבל רב אמר כארץ ישראל לגיטין מכי אתא רב לבבל ובפרק עשרה יוחסין (קידושין דף עב) היכא חביל ימא אמר רב פפא סבא משמיה דרב זו פרת בורסיף ובבראשית דר' אושעיא (פרשה לח) חד תלמיד ר' יוחנן הוה יתיב קדמוי הוה מסבר ליה ולא סבר אמר ליה מה דין לית את סבר אמר ליה דאנא גלי מן אתראי אמר ליה מן הדין אתר את אמר ליה מן בורסיף אמר ליה לא תאמר כן אלא בולסיף שנאמר (בראשית י״א:ט׳) כי שם בלל ה' שפת כל הארץ ובגמרא דכל ישראל יש להן חלק (סנהדרין דף קט) אמרו אמר רב יוסף בבל בורסיף סימן רע לתורה מאי בורסיף אמר רב אסי בור ספת ואדוננו האיי ז"ל אמר בבל בורסיף ובורסיף בבל כוונת דבר זה לאותה ששנינו במשנה שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה פסול הרי נודע כי בבל ובורסיף עיר אחת הן והגט כשר:
סליק פרק במה מדליקין.

דף לח.

פרק כירה.
אמר רבי חנינא כשהלך רבי יוסי לציפורי. הדבר שגרם לו לילך לציפורי הוא שמפורש בבמה מדליקין (דף לג) יוסי ששתק יגלה לציפורי:

דף לט:

חדא דר' עקיבא לגבי רבי אליעזר ורבי יהושע תלמיד הוא. פירוש שלו תמצאנו בנדרים בפרק הנודר מן המבושל (נדרים דף נ) ר' עקיבא אקדשא ליה ברתיה דבר כלבא שבוע

כו' אמרה ליה זיל הוי בבי רב אזל הוה י"ב שנין קמיה רבי אליעזר ורבי יהושע ובהרבה מקומות תמצאנו כשהוא מדבר עם אחד מהן אומר ר' תרשני לומר לפניך דבר אחד ממה שלימדתני תגד דאלך (פירושו, תמצא זה) בר"ה (כה) בשעה ששיגר רבן גמליאל לר' יהושע גוזר אני עליך שתבוא אצלי במקלך כו' דתניא הלך ר"ע לר' יהושע מיצר א"ל ר"ע ר' תרשני לומר לפניך דבר אחד שלימדתני ובסנהדרין (פ' ד' מיתות דף סז) ר"ע אומר משום ר' יהושע שנים מלקטין קישואין כו' ובתלמוד אמרו גמרה מר' אליעזר ולא סברה הדר גמרה מר' יהושע ואסברה ניהליה. ועוד הא הדר ביה רבי עקיבא לגבי ר' יהושע מפורש זה בפרק במה מדליקין (דף כט):

דף מא:

ר"ש היא דאמר דבר שאינו מתכוין מותר וזה העיקר בפרק במה מדליקין (דף כט) דתניא ר"ש אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ.
ור' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור עיקר דברי ר' יהודה במשנה במס' יו"ט בפ' יום טוב שחל להיות ערב שבת (דף כג) דתנן ר' יהודה אומר אין מקרדין ביו"ט מפני שהוא עושה חבורה ובגמ' גרסי ר' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור ובמס' בכורות בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לג) שנינו בכור שאחזו דם אפילו מת אין מקיזין לו את הדם דברי ר' יהודה כו' ר' שמעון אומר יקיז אע"פ שהוא עושה מום הרי מיכן תדע שר' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור ור"ש [סבר] דבר שאין מתכוין מותר:

דף מג.

באבנים מקורזלות של בית הכסא. תמצא פירושו בפרק המוציא יין (דף פא) זונין על לבי מדרשא אמר להו רבותיי שיעור אבנים מקורזלות בכמה אמרו לו כזית וכאגוז וכביצה תנו רבנן בשבת ג' אבנים מקורזלות מותר להכניסן לבית הכסא כו':
בליבני דאייתור מביניינא דחזיין למיזנא עלייהו עיקרם בפרק כל הכלים ניטלין בשבת (דף קכד) אמר רב נחמן הני ליבני דאשתיור מבניינא שרי לטלטולינהו בשבתא משום דחזו למיזגא עלייהו ובמס' יום טוב (דף לא) בפרק המביא כדי יין ממקום למקום.
אמר ליה לא נצרכה אלא לאותן ב' חלות מנהג הוא בעת חתיכת הדבש מן הכוורת להניח ב' חלות לעסק הדבורים ותישתכח עיקר דיליה בבבא [בתרא] בפרק המוכר את הספינה (בבא בתרא דף פ) חלות דבש מניח שתי חלות חיצונות:

דף מד.

אמר ר' זירא פמוט שהדליקו עליו באותה שבת לדברי המתיר אוסר לדברי האוסר מתיר פמוט מין מנורה ויש לה קנה אחד ובמנחות בפרק הקומץ את המנחה (דף כח) כשאמרו על דרך קושיא ואימא נמי באה.

דף מד:

זהב באה קנים אינה באה זהב אינה באה קנים השיבו ההוא פמוט מיתקרי והפמוט שהזכיר ר' זירא בשמועה זו נחשת היא וחדש ואינו נמאס ואם הדליקו עליו נר באותו שבת הרי הוא מוקצה מחמת איסור ולפי שהוא מנוקה מלכלוך לא הוי מוקצה מחמת מיאוס ועל דעת ר' מאיר שהיה מתיר טלטול הפמוט אם לא הדליקו עליו באותה שבת זה הפמוט אע"פ שהוא כחדש שאינו נמאס אסור לטלטלו לפי שנהיה מוקצה מחמת איסורו מפני הנר שהדליקו עליו באותו יום ועל דעת ר' יהודה שהיה אוסר טלטול נר [נר ישן] (חדש) [של חרש] הרי הפמוט מותר לטלטלו לפי שנראה נר חדש ואינו מאוס ולפיכך באה הקושיא מידי למימרא דר' יהודה מוקצה מחמת מיאוס אית ליה מוקצה מחמת איסורו לית ליה והתניא ובגמ' דבני מערב גרסי מעשה היה וטילטלו פמוט מתחת הנר בשבת מה אנן קיימין אי כר' מאיר אפילו פמוט יהא אסור כמו שאמר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בה באותה שבת וזה הפמוט הדליקו בו באותה שבת והרי הוא לר' מאיר אסור ואי כר"ש אפילו נר עצמו יהא מותר וכל שכן הפמוט שיהא מותר ואין אנו צריכים להודיענו זה ההיתר בפמוט על דעת ר' שמעון שהיה סובר נר עצמו מותר לטלטלו וכ"ש פמוט מתחתיו אלא כן אנן כר' יהודה דר' יהודה אומר נר מאוס פמוט אינו מאוס וזה סיוע הפירוש שפירשנו אבל בארתי זה הטעם כי ראיתי מי שפירש אותו בטעם אחר וסבר שר' שמעון שהוא מתיר בנר אוסר בפמוט ולדבריהם בתלמוד ארץ ישראל או כר' שמעון אפילו נר עצמו יהא מותר נתבאר כבר שר' שמעון מתיר הנר עצמו וכ"ש הפמוט:

דף מה.

מהו לטלטולי שרגא דחנוכה מיקמי חבארא בשבתא. שמענו כי בימי החברים פרסיי' היו חברים מחזרין בכל בתי ישראל ומכבין את הנרות ולוקחין מכל בית נר והיה צער גדול לישר' מזה המעשה מפני שהיו מוליכין את נרותיהם לע"ז ואשכחנן בפרק ב' (דגיטין דף טז) רבה בר בר חנה חלש על ר' יהודה ורבנן לשיולי ביה בעו מיניה שנים

שהביאו גט ממדינת הים צריכים שיאמרו בפנינו נכתב בפנינו נחתם או אין צריכין אמר להו אין צריכין ומה אילו אמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני אדהכי אתא ההוא חברא שקלא לשרגא מיקמייהו אמרי רחמנא או בטולך או בטולא דבר עשו למימרא דרומאי מעלו מפרסאי והא תני ר' חייא מאי דכתיב (איוב כח) אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה ידע הקב"ה בישראל שאין יכולים לקבל גזירות של עשו הרשע לפיכך הגלה אותם לבבל ובמס' יבמות בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סג) אמרו מאי דכתיב בגוי נבל אכעיסם ר' יוחנן אמר אלו חברים אמרו ליה לר' יוחנן אתו חבארי לבבל (שאג) [שנא] ונפל [א"ל] מקבלי שוחדא תריץ ויתיב גזרו על שלש מפני שלש על בשר מפני המתנות על מרחצאות מפני טבילה קא מחטטי שכבי מפני ששמחים ביום אידם ובשאלתות דרב אחא מן שבחא כך פי' בפרשת וארא אל אברהם ובמלכות פרסיים היו חברים שבהן מחזרין על בתי ישראל ומכבין את הנרות וחותין את הגחלים ומוליכין אותן לבית האור שלהן שהיא ע"ז ולא היו עוזבים לא אש ולא גחלים שילינו בלילה חוץ מע"ז שלהן שהיא בית נורא:

כדי הוא ר' שמעון בן יוחי לסמוך עליו בשעת הדחק. הוא ר' שמעון שאמר הנר שכבתה מותר לטלטלה דלית ליה מוקצה וכל ר' שמעון סתם במשנה ובברייתא הוא ר"ש בן יוחאי וכל ר' יהודה סתם הוא ר' יהודה בר' אלעאי ובמס' מנחות בפרק הקומץ (מנחות דף יח) אמרו מפני שר' יהודה בנו של ר' אלעאי ור' אילעאי תלמידו של ר' אליעזר שנה לך משנת ר' אליעזר:

דף מו:

התם אי לא מזדקק ליה חכם סגיא בג' הדיוטות. משתכח עיקר דילה במסכתא דנדרים בפרק נערה מאורסה (דף עח) אהרן ובניו וכל ישראל בפרשת נדרים למאי הילכתא אמר רב אחא בר יעקב להכשיר ג' הדיוטות וכותיה גרסי' בפרק יש נוחלין (בבא בתרא דף קכ):

דף מז.

אלא אמר אביי מידי דהוה אגרף של רעי. משתכח במס' יום טוב בפרק משילין פירות (דף לו) אמר שמואל גרף של רעי ועביט מימי רגלים מותר להוציאו לאשפה ובפרק נוטל אדם את בנו (דף קמג) אמרו הני גרעיני דתמרי כול' רב הונא בריה דרב יהושע עביד להו גרף של רעי וכן אמימר עביד להו גרף של רעי:

אמר אביי בגלילא שנו. כבר טרחו בזה השינוי ששינה אביי הרבה מן החכמים ולא שמעתי מהם כלום ולא מצאתי בו לאחד מן הגאונים פירוש אבל טרחתי על שינויו ומצאתי במס' נזירות בפ' בית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש (דף לא) והא שמן עדיף מיין אי משום הא לא קשיא בגלילא שנו דחמרא עדיף ממשחא זה מודיע שהשמן היה אצלם מצוי הרבה וכי מה שהושם בנר ויש בו שברי פתילה אין לו חשיבות אצלם ואינן משתמשין בו לצרכם והרי הוא כדין המוקצה שאסור לטלטלו ולכך שנו חכמים כי בגליל אסור לטלטל נר שיש בו שברי פתילה לפי שהשמן הנותר בנר לא חשיב להו וכבר זה הפירוש הודענו באלו הימים לתלמידנו ופירשנו להם בזה הענין ואפשר להיאמר בו פירוש אחר שאנשי גליל לפי שלא היו מקפידין על לשונם ולא דייקי לישאנא ולא גמיר מחד רבה ולא גלו מסכתא למסכתא כמו שהוא מפורש במסכת עירובין בפרק כיצד מעברין (עירובין דף נג) ולא היה תלמודם מקויים בידם אסרו עליהם החכמים טלטול נר שיש בתוכו שברי פתילה עלי דרך האיסורים ואל תחבט ואל תסייג ויקוי דאלך איצא קולהום פי עדה (מוצאע) [מואצע] מן אל תלמוד מתל הדא אל קול עלי טריק אל תנקיץ להם נדבר מן דאלך מא יחצרנא בפרק חומר בקודש (חגיגה דף כה) אמרו אמר רב יוסף בגלילא שנו מיגו דלא מהימני אקודש לא מהימני אתרומה נמי בנדרים בפרק ואלו נדרים ובגליל אסורין שאין אנשי גליל מכירין את חרמי כהנים ובפרק המוציא יין (דף עח) ובפרק מקום שנהגו (פסחים דף נה) בפסחים עוד ובגמרא (ירושלמי שבת פרק כל כתבי הלכה ח) גרסי אמר עולא י"ח שנין עבד רבן יוחנן בן זכאי יתיב בהדה ערב ולא אתא קימוי אלא אילין תרתין עובדיה אמר גליל גליל שנאת את התורה סופך להעשות כמציקין וכל דין סיוע לפירושנו:

דף מז:

לימא תנן סתמא כר' יוסי דאמר גרם כיבוי אסור. עיקר דיליה במשנה בפרק כל כתבי הקודש (דף קכ) דתנן ר' יוסי אוסר בכלי חרש חדשים מלאים מים שאין יכולין לקבל את האור והם מתבקעין ומכבין את הדליקה ובגמ' גרסי ר' יוסי סבר גרם כיבוי אסור:

דף מח.

סליק פרק כירה פ"ד אמר ליה ר' זירא מאי שנא ממיחם על גבי מיחם. בסוף הפרק (דף נא) בברייתא גרסי ומניחין מיחם על גבי מיחם ומאי שנא מפורנקא. עיקר דיליה בפרק ר' אליעזר אומר תולין את המשמרת ביו"ט (דף קלט) אמר רבא האי פרונקא אפלגא

דפומא דכובא שרי וכו' ואיכא דאמרי מאי שנא מפרונקיה דמר לפי שר' זירא עם רבא הוה מפליג והוא בעל השמועה:

דף מח:

אי ככירה דמו אפילו באויר נמי ליטמו. עיקר דילה משתכח בתורת כהנים וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו מתוכו הוא מיטמא ואינו מטמא מאחוריו כו' יכול אף הכלים יהו מיטמאין באויר כלי חרס תלמוד לומר [וכו'] אוכלין מיטמאין באויר כלי חרס ואין הכלים מיטמאין באויר כלי חרס ובפרק ב' מן מס' כלים שנינו כלי חרס וכלי נתר טומאתן שוה ומטמאין באויר ותמצא בפרק יציאות השבת (דף טז) והמשנה והתוס' מליאה מענין זה ובתלמוד בפ' ראשון מן שחיטת חולין (דף כד) שנו במשנה הטהור בכל הכלים טמא בכלי חרס ובברייתא גרסינן ת"ר אויר כלי חרס טמא וגבו טהור:

דף מט:

ולא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד. עיקר דיליה מישתכח במסכת חולין בפ' העור והרוטב (חולין דף קכב) וכולן שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין ובתוספתא וכולן שעיבדן ושהילך בהן כדי עבודה טהורין משום עור:
אותיביה ההוא מרבנן בר יומיה לרבא זה התלמיד אמרו עליו באותו היום נכנס לבית המדרש על כן קרו ליה בר יומיה וכיוצא בו אמרנו בשחיטת קדשים (זבחים פ"ה דף נז) היה שם תלמיד אחד שבא לשמש לבית המדרש ור' יוסי הגלילי שמו וכבר היה רב אידי אבוה דר' יעקב בר אידי הוו קרי ליה בר בי רב דחד יומא כמו שאמרו (חגיגה דף ה) רב אידי אבוה דר' יעקב בר אידי הוה רגיל דהוה אתי תלתא ירחין באורחא והוה קאי חד יומא בבי רב והדר אזיל תלתא ירחין באורחא הוה קאי חד יומא באושפיזיה והדר אתי הוה קא קרו ליה בר בי רב דחד יומא חלש דעתיה קרי אנפשיה (איוב יב) שחוק לרעהו אהיה אמר ליה ר' יוחנן במטותא מינך לא תעניש רבנן נפק ר' יוחנן ודרש (ישעיה נח) ואותי יום יום ידרשון וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה לשמה מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק כל השנה כולה:

דף נב.

פ"ה שאני פרה דדמיה יקרין. במס' ע"ז בפרק אין מעמידין בהמה (דף כ"ד) דברו עלה פי דאלך למא קאל ר"א אומר ישראל היו משמרין אותה משעה שנוצרה הסב מאגא אל תירוץ קאלו עלי טריק אל סואל מנא ידעינן וג' אל גואב אמר רב כהנא כוס אדום מעבירין לפניה בשעה שעולה עליה זכר אי הכי אמאי דמיה יקרין הואיל ושתי שערות פוסלות בה:

דף נב:

והא איכא חציצה. בראש מס' (עירובין דף ד) אמרו חציצין דאורייתא נינהו דכתיב (ויקרא ט"ו:ט"ז) ורחץ במים את כל בשרו שלא יהא דבר חוצץ בין מים לבשרו ועיקר דילה במס' (סוכה דף ו) בפרק א' במס' מקוואות בפ' ט':
הא תירגמא אביי בגלומי.

דף נג.

ותמצא עיקר דיבור זה בפ' כל הכלים (ד' קכג) הניטלין בשבת ואני אבאר לך פירושו כי ראיתי פירוש להרבה מן החכמים מחט נקובה שנגמרה מלאכתה אם ניטל עוקצה טהורה עוקצה התונבא שלה שהוא פי המחט או חרירה הוא מקום הנקב כבר אין לה תקנה ויצאה מתורת כלי ונתיאשו הבעלים ממנה ולפיכך שנינו בה טהורה כי מעת שניטל עוקצה או חרירא אדם זורקה לבין הגרוטאות ונתיאש ממנה מלעשותה כלי וטהורה היא ואם היתה מחט שאינה נקובה ויש לה עוקץ וכבר שיפה אותה ומירקה ואע"פ שעדיין לא נקבה מפני שהיא ראויה ליטול בה את הקוץ הרי היא כתורת כלי וטמאה כמו הנקובה לפי שהנקובה ראויה לתפירה והיא ראויה להוציא בה את הקוץ וזו וזו שוין בתורת טומאה כמו שאמרו אבל לענין טומאה דא ודא אחת היא ובכדומה לו אמרו בתוספתא (דב"מ דכלים פי"א) ואם מתחילה עשאו לכן אפי' פחות מיכן טמא ובגסטרא אמרו (מס' כלים פ"ד מ"ג) אי זו היא גסטרא כל שניטלו אזניה ואמרו בתוספתא (ב"ק דכלים פ"ג) ואם מתחלה עשאה בלא אזנים נידונית כחבית ואשר אמרו בין נקובה ובין שאינה נקובה מותר לטלטלה בשבת ולא אמרו נקובה אלא לענין טומאה בלבד הוא דתירגם אביי אליבא דרבה בגלומי והוא ברזל חתוך שראויה להעשות מחט והואיל ויש לומר שאם ירצה בעלה לעשותה כלי יכול הוא לעשות כמו שאמרו זימנין דמימליך עלה ומשוי לה כלי מותר לטלטלה בשבת ונחשוב אותה לענין טלטול כמו הכלים והיא

כמו מחט נקובה לענין שבת אבל לענין טומאה לא והרי היא בחזקת טהורה עד שיגמור מלאכתה ותהיה כלי כמו שאמרו בתוספתא בסוף בבא קמא דכלים גולמי כלי מתכות הרי הן ככל הכלים אלא שהן טהורין:

דף נד:

אמר ליה רב נחמן אם כן עשיתה ילתא ילתא היא אשתו של רב נחמן ותגד דאלך בסוף פרק שלשה שאכלו כאחת (ברכות דף נא) עולא בר רב איקלע לבי רב נחמן בריך וכו' שמעא ילתא ואיקפדה ובעשרה יוחסין (קדושין דף ע) אמר רב נחמן לרב יהודה נישדר מר שלמא לילתא:

דף נה.

דאמר ר' חנינא חותמו של הקב"ה אמת. תמצא עיקר דברי ר' חנינא בפרק בא לו כהן גדול (יומא דף סט) במס' יומא ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סד) במס' סנהדרין ובתלמוד ארץ ישראל במסכת סנהדרין (בראש פ"א) אמרו בדבר זה טעם נאה ביותר ונראה לי לכתבה הנה והכי אמרו מהו חותמו של הקב"ה רב ביבי בשם ר' ראובן אמר אמת מהו אמת אמר ר' אבין שהוא אלהים חיים ומלך עולם אמר ר' שמעון בן לקיש אלף ראשה דאלפא ביתא מם באמצעיתה תיו בסופ' לומר (ישעי' מד) אני ה' ראשון שלא קיבלתי מלכותי מאחר ומבלעדי אין אלהים שאין לי שותף ואת אחרונים אני הוא שאין אני עתיד למוסרה לאחר ואיתא נמי בבראשית [רבה] דר' אושעיא (פרשה פא):

דף נו:

נצא בר נצא [נצא] הא דאמרן בר נצא דכתיב (שמואל א ט"ו:ה') ויבא שאול עד עיר (שלמה) [עמלק] וירב בנחל אמר ר' מני על עסקי נחל בשעה שאמר הקב"ה לשאול ועתה לך והכיתה את עמלק נשא שאול קל וחומר בעצמו ואמר ומה על נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה בנחל המאבד נפשות הרבה על אחת כמה וכמה ועוד אם אדם חטא בהמה מה חטאת אם גדולים חטאו קטנים מה חטאו:

סליק פרק במה בהמה.

דף נז:

פ"ו תנו רבנן שלשה דברים נאמרו באיסטמא וכו' לדברי תנא קמא אין בה משום עטרת חתנים ולדברי ר' שמעון בן אלעזר אין בה משום עטרות כלות הוא מחמת הטעם שאמרו

במס' סוטה בפרק האחרון (דף מט) בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות כלות ובפ' א' מן גיטין (דף ז) אמרו אמר ליה ריש גלותא לרב הונא כלילא מנלן דאסיר אמר ליה מרבנן דתנן בפולמוס של אספסינוס קיסר גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס אדהכי קם רב הונא לאיפנויי אמר ליה רב חסדא קרא כתיב (יחזקאל כ"א:ל"א) כה אמר ה' הסר המצנפת וכי מה מצנפת אצל העטרה לומר לך בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול תהא עטרה בראש חתנים נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול תסתלק העטרה מראש כל אדם אדהכי אתא רב הונא אשכחינהו דהוו יתבי וקאמרי להא שמעתא אמר להו האלהים מדרבנן הוא דאסור:

דף נח:

הזוג והעינבל חיבור. ראוי לידע כי זה הזוג זולתי הזוג הנאמר גבי נזיר ותמצא פי' דבר זה במסכת נזירות בפ' ג' מינין (נזיר דף לד) חרצנים אלו החיצונים הזגין אלו הפנימיים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר שלא תטעה בזוג של בהמה החיצון זוג והפנימי עינבל:

דף נט.

מאי עיר של זהב אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלים דדהבא כי דעביד לה (ר' יוחנן) [ר"ע] לדביתהו תמצא במס' נדרים בפרק הנודר מן המבושל (נדרים ד' נ) ר' עקיבא איקדשא ליה ברתיה דבר כלבא שבוע שמע אבוהא אדרא הנאה מכל נכסיה אזלא ואיתנסיבא ליה בסיתוא הוה גנו בי תיבנא הוה מנקיט לה תיבנא מן מזייה אמר לה אי הואי לי רמינא ליך ירושלם דדהבא והזכירו אחר כך שהגיע לעושר גדול כמו שאמרו מן ו' מילי איעתר ר' עקיבא ולאחר שהגיעה ידו שילם לה נדרו ועשה לה ירושלם דדהבא ובגמ' דהדין פירקא דבני מערבא אמרי מעשה ברבי עקיבא שעשה לאשתו עיר של זהב חמתה איתתיה דרבן גמליאל וקניאת בה אתת ואמרה קמי בעלה אמר לה מה הוית עבדא לי כמה דהוות עבדא ליה דהות מזבנא מן קלעיתה דשערה ויהיבא ליה והוא לעי באורייתא:

דף נט:

גברא רבא אריכא אתא לנהרדעאי ומטלע פירוש והוא צולע על יריכו כדמתרגמינן והוא מטלע והדבר שגרם לו זה מפורש בפ' ג' דתענית (דף כה) לוי גזר תעניתא בעא רחמי ולא אתא מיטרא אמר לפניו רבונו של עולם עלית וישבת למעלה במרום ואי אתה משגיח על

בניך ואתא מיטרא ואיטלע אמר ר' אלעזר אל יטיח אדם דברים כלפי למעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי למעלה ואטלע ובמסכת סוכה (דף נג) בפ' החליל קאמרי לוי אחוי קידה קמיה דר' ואטלע ואמרו בפירוקה הא והא גרמא ליה אבל מעשה דר' אפס ור' חנינא בר חמא ומה דאמר רבנו הקדוש בצוויו חנינא בר חמא ישב בראש כו' (מעשה כמפורש) [מפורש] בפרק.

דף ס:

הנושא את האשה בכתובות (קג):
ואפי' לר' חנניא בר עקיבא דאמר לא אסרו אלא בירדן וספינה וכמעשה שהיה. זה המעשה עיקרו במעשה חגיגה בפ' חומר בקודש (חגיגה דף כג) וביבמות בפרק האשה [שהלכה] היא ובעלה למדינת הים שלום בינה לבינה (קטז) מאי מעשה שהיה דאמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה ונמצא כזית מת תחוב בקרקיעת' של ספינה באותה שעה אמרו לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה:
ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה גרסי.

דף סא.

דבני מערבא אמר ר' אבא מפני החשד שלא יהו אומרים איש פלוני נפסק סנדלו ותלאו בבית שחיו:
אמר רב ספרא לא תימא אליבא דמאן דאמר שבת לאו זמן תפילין הוא וכו'. משתכח עיקר דילה במס' עירובין בפרק המוצא תפילין (עירובין דף צו) דתניא ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה ימים ולא לילות מימים ולא כל הימים פרט לשבתות ולימים טובים דברי ר' יוסי הגלילי ור' עקיבא כר' יוסי הגלילי סבירא ליה דאמר שבת לאו זמן תפילין הוא כמו שאמרה הברייתא דתניא ר' עקיבא אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות וימים טובים ת"ל והיה לך לאות על ידך מי שצריכין אות יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות וחקרו בתלמוד לידע איזה תנא דקסבר שבת לאו זמן תפילין ונשאו ונתנו בדבר זה הרבה עד שקיימו כי הוא ר' מאיר כדאמרינן בסיפא אלא האי תנא הוא דתניא המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד איש ואחד אשה כו' עד כאן לא פליגי אלא בחדשות ובישנות אבל באשה לא פליגי דקסברי תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא ונשים חייבות ומכלל דבריהם למדנו שר' מאיר ור' יהודה סברי שבת זמן תפילין

הוא ועל דעת מי שסבר שבת לאו זמן תפילין הוא הויא לה מצות עשה שהזמן גרמא לפי שהיא נוהגת בחול בלבד ואלו שחייבו הנשים בה סברו כי חובתה נוהגת בכל עת ואינה מיוחדת בזמן ידוע ובפ' האשה נקנית (קידושין לה) אמרו מאן שמעת ליה דאמר תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמה ר' מאיר היא ואמרו עוד ולר' יהודה דאמר ב' כתובין הבאין כאחד מלמדין ותפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא מאי איכא למימר זה הברייתא דפליגו בה ר' יוסי הגלילי ור' עקיבא עם הברייתא בתראה דהיא דברי ר' עקיבא אשכחנן במס' דמנחות בפ' הקומץ את המנחה (לו) ואשכחנן עוד בגמ' דלא תצא אשה במחט נקובה (לקמן סב) אקשייה אביי לרב יוסף מדברי הברייתא ואותביה רב יוסף התם קסבר ר"מ לילה זמן תפילין ושבת זמן תפילין:

דף סב:

מותיב רב יוסף אף על פליאטון גזר ר' יהודה בן בבא. עיקר זאת הברייתא בתוספ' סוטה בסוף המסכת בפולמוס האחרון גזרו על חופת חתנים אלו זהוריות המוזהבות כו' אף על פליאטון גזר ר' יהודה בן בבא ולא הודו לו:

דף סג:

אמר ר' אלעזר בר' יוסי אני ראיתיו ברומי וכתוב עליו קודש לה' בשיטה אחת. ותניא כוותיה במס' דיומא בפ' הוציאו לו את הכף (דף נז) אמר ר' אלעזר בר' יוסי אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים והדבר שגרם לו לצאת לרומי מפורש במס' מעילה בפ' קדשי מזבח (מעילה דף יז) שאל ר' מתיה בן חרש את ר' שמעון בן יוחי ברומי מניין לדם שרצים שהוא טמא אמר ליה דאמר קרא וזה לכם הטמא אמרו לו תלמידיו (גזר עליו) [חכים ליה] רשב"י אמר להם תלמוד ערוך הוא מפיו של ר' אלעזר בר' יוסי פעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזרה על ישראל שלא ישמרו את השבת ושלא ימולו בניהם ושיבעלו נשותיהם כשהן נדות הלך ר' ראובן בן איצטרובולי וספר קומוי והלך וישב עמהם אמר להם מי שיש לו אויב רוצה שיעשיר או שיעני אמרו לו יעני אמר להן אם כן לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו אמרו לו טבות אמר ובטלוה חזר ואמר להן מי שיש לו אויב יכחיש או יבריא אמרו לו יכחיש אמר אם כן ימלו בניהם לח' ימים כדי שיכחישו אמרו טבות אמר ובטלוה חזר ואמר מי שיש לו אויב ירבה או ימעיט אמרו ימעיט אמר להם (לא) אם כן לא יבעלו נשותיהם כשהן נדות ובטלוה הכירו בו שהוא יהודי החזירום אמרו מי ילך ויבטל את הגזירה ילך ר' שמעון בן יוחי שהוא מלומד בנסים וילך עמו ר'

אלעזר בר' יוסי וכו' על לבי גזא אשכחוה להההוא אגרתא שקלוה וקרעוה והיינו דאמר ר' אלעזר אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים ובתוספ' מקואות (פרק ד) אמר ר' אלעזר בר' יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה וכשבאתי אצל חברי אמרו לי יפה הוריתה ובמס' נדה בפ' הרואה כתם (נדה דף נח) תניא כוותיה אמר ר' אלעזר בר' יוסי הלכה זו כו':

דף סד.

הניחא למאן [דאמר] מופנה מצד א' למדין ואין משיבין אלא למאן דאמר למידין ומשיבין מאי איכא למימר. מחלוקת בין ר' ישמעאל ורבנן ועיקר דילה במס' נדה בפרק המפלת (נדה דף כב) אמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' כל גזירה שוה שאינה מופנה כל עיקר אין למידין ממנה מופנה מצד אחד לר' ישמעאל למידין ואין משיבין לרבנן למידין ומשיבין:

אמר להם משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון אמרו לו לא נפקד ממנו איש. במס' יבמות בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סא) אמרו ור' שמעון לא נפקד ממנו איש לעבירה ולדבר זה נתכוונו בהם בתשובה זו:

דף סה:

קסבר שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין. עיקר דילה בתורת כהנים אי מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין תלמוד לומר אך המעין מטהר בזוחלין והמקוה מטהר באשבורן ובמסכת מקואות (פרק ה משנה ה) הזוחלין כמעין והנוטפין כמקוה העיד רבי צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהן כשרים ותישתכח בפרק ז' דעדיות הנוטפין שרבו על הזוחלין אינן כשירים:

תיבעי למאן דאמר (מדליקין) [מערימין] בדליקה תיבעי למאן דאמר אין מערימין. עיקר דיליה בפרק כל כתבי הקודש (דף קכ) דתנן לובש כל שהוא יכול ללבוש ועוטף כל מה שהוא יכול להתעטף רבי יוסי אומר י"ח כלי מכלל דתנא קמא סבר מותר ללבוש ולהציל אפילו יתר מי"ח כלי ואף על פי שהוא מערים בכך:

דף סו.

סמיכות שלו אין נכנסין בהן לעזרה. מחמת מה שנאמרה בפ' הרואה מקום במסכת ברכות (דף נד) ולא יכנס בה להר הבית במקל ובמנעלו:

דף סו:

רב פפא מתני בנים תרווייהו. כלומר שהיה שונה הראשונה בן שיש לו געגועין על אביו וזו האחרת לפופי משום אבון בר הונא אמר רב חמא בר גוריא והיה רב זביד שוה עמו בשמועה ראשונה בן שיש לו געגועין על אביו וחלוק עליו בשמועה שניה לפופי ינוקא והיה רב זביד אומרה משם רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ולפי שהיתה השמועה הראשונה בן שיש לו געגועין על אביו והשניה לפופי ינוקא ואמר על שניהם מתני בנים זה הוא פירושם והוזקקתי לכותבו הנה מפני שראיתיו קשה לתלמידים וביארתיו כדי שיתגלה לכל:

סליק פרק במה אשה.

דף סח.

פרק ז אמרו גדול עונשה של שבת יותר משל שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש ובין במחובר. ודבר זה מפורסם וברור כי אפילו המוציא מרשות לרשות בשבת חייב חטאת והרבה מן המלאכות שאינן במחובר והן ידועות ואין אנו צריכין למנותן ואילו שביעית במחובר איתא בתלוש ליתא ועיקר דילה בתורת כהנים הזרע והזמיר בכלל היו ולמה יצאו להקיש אליהן מה זרע וזמר מיוחדין שהן עבודה בארץ ובאילן אף אין לי אלא דבר שהיא עבודה בארץ ובאילן ועיקר דילה בפרק משקין בית השלחין (מועד קטן דף ג) וגדול עונשה של שביעית יותר משל מעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ועיקרה בתורה דכתיב (ויקרא כ"ה:ז') ולבהמתך ולחיה אשר בארצך ובמשנה (שביעית פ' ז') כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאוכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית:

ואילו מעשר במאכל אדם איתיה במאכל בהמה ליתיה. עיקר דבר זה הוא כתוב בתורה (דברים י"ד:כ"ב) עשר תעשר את כל תבואת זרעך וסמיך ליה ואכלת דבר שהוא אוכל ובמשנה (מעשרות פרק א) כל שהוא אוכל:

דף סח:

ורבנן כדמקרי ליה ר' יהושע בן לוי לבריה תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לע"ז. דע שפרשת (במדבר ט"ו:כ"ט-ל') וכי תשגו ולא תעשו ואם נפש אחת תחטא בשגגה שממנה אלו הפסוקים אמרו רבותינו ז"ל כי היא מיוחדת בע"ז ותמצא פירוש זה בספרי בע"ז הכתוב מדבר אתה אומר בע"ז

או אינו אלא באחת מן המצות האמורות בתורה ת"ל והיה אם מעיני העדה נעשתה ייחד הכתוב מצוה זו בפני עצמה ואיזו זו ע"ז ובמסכת הוריות בפ' הורה כהן משיח (הוריות דף ח) אמרו דכולי עלמא הני קראי בע"ז הוא דכתיבי מנא לן אמר רבא ואיתימא ר' יהושע בן לוי ואמרי לה כדי וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה איזו היא מצוה שהיא שקולה כנגד כל המצות כולן הוי אומר זו ע"ז דבית ר' תנא אמר קרא את כל אשר דבר ה' אליכם ביד משה איזו היא מצוה שהיא בדברו של הקב"ה וצוה על ידי משה הוי אומר זו ע"ז:

דף סט.

דידע להו בתחומים ואליבא דרבי עקיבא כמה דאמר ר' עקיבא במסכת סוטה בפ' כשם שהמים בודקין אותה (דף כז) בו ביום דרש רבי עקיבא ומדותם מחוץ לעיר ומקרא אחד אומר מקיר העיר וחוצה אלף אמה אי אפשר לומר אלף אמה שכבר נאמר אלפים אמה ואי אפשר לומר אלפים שכבר נאמר אלף ולמה נאמר אלף ולמה נאמר אלפים אלא אלף אמה מגרש ואלפים אמה תחום שבת ר' אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אלף אמה מגרש ואלפים שדות וכרמים ואמרו בגמרא במאי קמיפלגי מר סבר תחומין דאורייתא ומר סבר תחומין דרבנן:

דף סט:

אמר אביי הכל מודים בתרומה שאין חייבין עליה חומש כו'. עיקר דבר זה הוא כתוב בתורה (ויקרא כב) ואיש כי יאכל קודש בשגגה ויסף חמישיתו עליו וכמו כן עוד חיוב המיתה הוא כתוב בתורה (שם) ומתו בו כי יחללוהו וכמה ששנינו במסכת ביכורים בפ' התרומה והביכורים חייבין עליהן מיתה וחומש ופי אל בריתא במסכת זבחים בפרק רבי אומר [בתוספתא דזבחים פ' י"ג] הפרש בין השוחט בפנים ובמסכת כריתות בפ' א' אלו שהן במיתה האוכל את הטבל וכהן טמא שאכל תרומה טהורה וזר שאכל את התרומה ותמצאנו בתלמוד במס' סנהדרין (פג) בפ' אלו הן הנשרפין:

דף עא:

הכא כגון שאכלו בשני תמחויין מחלקין אצל קול ר' יהושע במס' כריתות בפרק אמרו לו אכלת חלב (דף טו) אמר ר' יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בחמשה תמחויין בהעלם אחד שהוא חייב על כל אחד ואחד ובגמרא גרסי היכי דמי ה' תמחויין אמר שמואל

כאותה ששנינו חמשה דברים בעולה מצטרפין הבשר והחלב והיין והסולת והשמן חזקיה אמר כגון שאכל מה' אברים ר"ל אמר אפילו תימא באבר אחד משכחת לה בכתף ר' יצחק אמר כגון שאכל בה' מיני קדירה ר' יוחנן אמר כגון שאכלה בה' טעמים:
ורבן גמליאל הוא דאמר אין ידיעה לחצי שיעור. בפרק הבונה (לקמן דף קה) הכותב ב' אותיות בב' העלמות אחת בשחרית ואחת בין הערבים רבן גמליאל מחייב וחכמים פוטרים ובגמ' גרסי במאי קא מיפלגי רבן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור:
אמר עולא למאן דאמר אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה. משכחת לה במס' כריתות בפרק דם שחיטה (כריתות דף כב) אמר ר' טרפון ומה לזה מביא ב' אשמות אמר לו ר' עקיבא נראין דבריך במעילה כו' ובגמ' גרסי אמר רבא מדברי שניהם נלמוד אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה ומכלל זו המימרא נלמוד כי מי שחולק על ר"ע ור' טרפון בדבר הזה סובר שאשם ודאי בעי ידיעה בתחילה וזה האשם נידון כחטאת מה חטאת בעינן ידיעה בתחילה אף אשם ודאי נמי בעי ידיעה בתחלה:

דף עב:

ואלא מאהבה ומיראה הניחא לאביי דאמר חייב אלא למאן דאמר פטור מאי איכא למימר. ופלוגתא דאביי ורבא משכחת במס' סנהדרין בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף סא) איתמר העובד ע"ז מאהבה ומיראה אביי אמר חייב ורבא אמר פטור אביי אמר חייב דהא פלחה רבא אמר פטור דלא קבלה עליה באלוה אי קיבלה עליה אין ואי לא לא:

דף עג:

ואפילו לר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הני מילי מתקן והאי מקלקל הוא. כבר פירשנו בפרק א' עיקר דבריו של ר' יהודה אבל מקלקל הוא והוא ששנינו במשנה בפרק ר' אליעזר אומר האורג (לקמן דף קה) וכל המקלקלין פטורין:

דף עד:

שכן צדי חלזון קושרין ומתירין. וזה חלזון היו צובעין בדמו תכלת ומשכחת לה במנחות בפרק התכלת (מנחות דף מד) תנו רבנן חלזון זה גופו דומה לים ברייתו דומה לדג ועולה פעם אחת לע' שנה ובדמו צובעין תכלת לפיכך דמיו יקרים ואמרו עוד (שם מב) אמר ליה אביי לרב שמואל בר יהודה הא תכילתא היכא צבעיתו אמר ליה מייתינן דם חלזון וסמנין כו':

דף עה.

שכן קרש שנפל בו דרנא. פי' דרנא תולעת ובסוף פרק אלו טריפות (חולין דף סז) משכחת ואת נבלתם תשקצו לרבות את הדרנין של בהמה:
רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי מתעסק הוא אצל נטילת נשמה קיי"ל שהמתעסק לענין שבת פטור.

דף עה:

ומשכחת עיקר דילה במסכת כריתות בפרק ספק אכל חלב (כריתות דף יט) אמר רב נחמן אמר שמואל [המתעסק] בחלבים ובעריות (בחלבים פטור ובעריות) חייב שכבר נהנה מתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה ומשכחת לה בסנהדרין בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סב) ובגמרא דהזורק דבני מערבא (הלכה ו) גרסי הזורק בשבת פטור היאך עבידא אמר הריני קוצר חצי גרוגרת וקצר כגרוגרת פטור בגמ' דכל שעה בפסחים (דף לג) גרסי לה אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן שאין מתעסק כמתעסק שאם נתכוין להגביה את התלוש וחתך המחובר פטור וכגון זה כל מלאכה שהיא באה חילוף מה שנתכוון העושה אותה מתעסק מיקרי שהרי לא נעשית מחשבתו:
אלו לאפוקי מדר' אליעזר דמחייב על תולדה במקום אב. ואשכחנן דברי ר' אליעזר בכריתות בפרק אמרו לו אכלת חלב (דף טז) אמר ר' עקיבא שאלתי את ר' אליעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד מהו חייב על כל אחת ואחת או חייב אחת על כולן אמר לי חייב על כל אחת ואחת מקל וחומר ואמרו בתלמוד בעי מיניה ולדי מלאכות אי כמלאכות דמיין אי לא ופשט ליה דולדי מלאכות כמלאכות דמיין:
דאי ר' שמעון הא אמר לא נאמרו כל השיעורין האלו אלא למצניעיהן. בפירקא דלקמן המוציא יין (דף עו) משכחת להא דר' שמעון:
סליק פרק כלל גדול.

דף עו:

פ"ח המוציא יין.
אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית. משתכח פירושיה בפרק ערבי פסחים (פסחים דף קח) אמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה ואותבי'

לשמואל מברייתא דקתני בה ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית ופרקינן מאי כדי מזיגת כוס יפה דאמר שמואל בהאי שיעורא ואמרו עוד (שם דף קט) אמר רב יצחק קיסטא דמוריסא דהוות בטבריא היא הוות כמין דמקדשא ובה משערין רביעית של פסח ומיכן את למד כוס של ברכה רביעית במסכת נזירות בפרק ג' מינים אסורין (דף לח) אמרו אמר ר' אלעזר עשר רביעיות נקיט רב כהנא בידיה ה' סומקאתא וה' חיורתא ה' סומקאתא נזיר ועושה פסח שהורו למקדש ומתים סימן נזיר רביעית יין לנזיר עושה פסח דאמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית שהורו השותה רביעית יין אל יורה במקדש שהשותה רביעית יין ונכנס למקדש חייב מתים דתניא מניין לרביעית דם היוצאה משני מתים שהיא מטמאה באהל שנא' (ויקרא כ״א:י״א) ועל כל נפשות מת לא יבא וחמש חיורתא חלה נזיר מצורע (שנפלו) [שנפסלו] בשבת סימן חלה רביעית שמן לחלה נזיר רביעית שמן לנזיר מצורע רביעית שמן לנזיר מצורע ושנפסלו דתנן ושאר כל משקין טמאין פוסלין את הגויה לרביעית שבת דתנן ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית:

דף עז:

(שייך לקמן דף עח ע"ב) אסור לשהות שטר פרוע א"ב. משכחת לה במסכתא דכתובות בפ' האשה שנתארמלה (כתובות דף יט) אמר ר' יהושע בן לוי אסור לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו שנא' (איוב י״א:י״ד) ואל תשכן באהליך עולה וכן עוד תמצא בזה הפר' עיקר הדברים במודה בשטר שכתבו אמר רב הונא אמר רב מודה שכתבו אינו צריך לקיימו אמר ליה רב נחמן גנבא גנובי למה לך אי סבירא לך כר' מאיר אימא כר' מאיר אמר ליה ומר היכי סבירא ליה אמר ליה כי אתו לקמן אמרי' להו קיימו שטרייכו ונחותו לדינא והלכתא כרב נחמן שצריך לקיימו. בכותבין שובר קמיפלגי משכחת לה בפרק גט פשוט (בבא בתרא דף קעא) דקעביד ר' חנינא בר (פאסי) [פפי] כר' יוחנן וריש לקיש דקאמרי כותבין שובר וכן כי אתא רבין אמר ר' אלעא כותבין שובר וכן הלכה ומישתכח עוד בפרק האשה שנתאלמנה (כתובות דף טז) אמר ר' אבהו כותבין שובר ובפרק הכותב (גט) לאשתו (שם דף פט) אמרו במקום דלא אפשר ודאי כותבין שובר:

דף פ.

ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא רשות שבת כרשות גיטין דמיא.

דף פ:

ותמצא עיקר דילה במס' גיטין בפרק הזורק (גיטין דף עט) אמר רב חסדא רשויות חלוקות בגיטין ומיקמי הכי (שם דף עז) אמרו ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו הוות קיימא בחצר ואזל גיטא נפל בפיסלא אמר רב יוסף חזינן אי הוי ד' אמות אארבע אמות פלג לה רשותא לנפשה כו' וסבר רבא כי דין רשויות של גיטין הוא וכמו שאם יש בזה הפסל ד' אמות על ד' אמות או שיש בגובהו י' טפחים עשה רשות לעצמו ונבדל מכלל החצר כמו כן הוא מבדיל בין ב' רשויות לענין שבת ובזה הפרק (שם דף עט) אמר עוד רבא ג' מידות בגיטין הודיע אותנו בא לו השלש מידות חלוקות דין הגיטין מדין השבת ולענין רשויות שוו יחד ואין ביניהן חלוקה בדבר זה וגם נזכרה זו השמועה של רבא עם זו הברייתא בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נה):

דף פא.

הא דתניא לא יסוד אדם את ביתו בסיד אלא אם כן עירב בו חול וכו' הדבר שגרם איסור דבר זה הוא מה שאירע לישראל בבית שני מחמת טיטוס הרשע ועיקר דיליה הוא בתוספתא סוטה בפולמוס של טיטוס על עטרות כלות וכו' ושלא יסוד אדם את ביתו בסיד ובביצת הסיד עירב בו חול או תבן הרי זה מותר ר' יהודה אומר עירב בו חול הרי זה טרכסיד ואסור עירב בו תבן הרי זה מותר:

סליק המוציא יין.

דף פב:

פ"ט כי פליגי באבן מסמא כו'. עיקר דילה בתורת כהנים והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב אין לי אלא בזמן שהוא יושב עליו ונוגע בו מנין לעשרה מושבות זה על גבי זה ואפילו על גבי אבן מסמא ת"ל והיושב וכיוצא בו אמרו בנדה ובועלה יכול היא והוא לא יטמאו טומאה חמורה כו' ומנין לי' מושבות זה על גבי זה ואפילו על אבן מסמא ת"ל וכל המשכב ובמסכת נדה בפרק דם הנדה (נדה דף נה) אמרו או מה היא מטמאה באבן מסמא אף דמה נמי מטמא באבן מסמא אמר קרא (ויקרא טו) אתם אתם מיעוטא הוא ובתחלת תוספתא טהרות אמרו זוב הזב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית מן המת ודם נדה כיוצא במרכב חומר במרכב מבהן וחומר בהן מבמרכב שהן שוה מגען משאן לטמא אדם ולטמא בגדים מה שאין במרכב חומר במרכב שהמרכב תחת אבן מסמא מה שאין כן בהן ובמשנה נמי בתחילת הסדר יש כזה הענין ובפרק תינוקת (נדה דף

סט) שנינו הזב והנדה והזבה והיולדת והמצורע שמתו מטמאין במשא עד שימוק הבשר ובתלמוד אמרו מאי במשא ממש אטו כל מת מי לא מטמא במשא אלא מה במשא באבן מסמא דכתיב (דניאל ו) והיתית אבן חדא ושומת על פום גובא. מה שרץ לא מטמא באבן מסמא אף ע"ז לא מטמא באבן מסמא ודע שהשרץ הזכיר בו הכתוב נגיעה כדכתיב (ויקרא יא) ונוגע בנבלתם ומפרשי ליה רבנן במגע הן מטמאין ואינן מטמאין במשא והואיל ואינו מטמא אלא בנגיעה בלבד כמו כן אינו מטמא על גבי אבן מסמא שהרי לא נגע.

דף פד.

כמאן אזלא כל הטמאות המסיטות טהורות חוץ מהיסטו של זב שלא מצינו בכל התורה כולה עיקר דילה בתורת כהנים וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר אין לי אלא כלי חרס מנין לרבות כלי כו' ומאחר שלמדנו שאין מטמאין אותו אלא מאוירו מה ת"ל אשר יגע בו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו ואמרו וכל אשר יגע בו הזב זה הוא היסטו של זב הרי למדנו מיכן שכל מה שיסיטנו הזב טמא וזבה ונדה ויולדת וכל דדמי לזב טומאתן כטומאת הזב ומזה העיקר אמרו במשנה (זבין פ"ד מ"ו) הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שנייה וכו' ובאדם לא פרט בין הטהור המסיט את הזב ובין הזב המסיט את הטהור כמו ששנינו (שם פ"ה) המסיט את הזב או שהזב מסיט בו מטמא אוכלין כו' ובתוספתא (זבין פ"ד) אמרו בין שהזב מכריעין מטמא אחד כו' ותנן נמי (שם פ"ג מ"א) עלו באילן שכוחו רע ובסוכה שכוחה רע טמא אלא אם כן יהיה ההיסט במקום בית הסתרים אז יהיה דינו משונה כמפורש במס' נדה בפרק יוצא דופן (נדה דף מג) אמר ריש לקיש קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור טהור קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא מאי טעמא דאמר קרא (ויקרא ט"ו:י"א) וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים זה הסיטו של זב שלא מצינו בכל התורה כולה ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהיסט ונגיעה כידו מה התם מבראי אף הכא מבראי ובתורת כהנים אמרו מה ידיו בנראה פרט לבית הסתרים אף כל בשרו בנראה פרט לבית הסתרים דאלמא כי מגיד טהור לזב במקום בית הסתרים טהור הוא ובמס' ע"ז בפרק ר' ישמעאל אומר ג' אבנים זו בצד זו (דף ס) אמרו אמר רב אשי כל שבזב טמא בגוי עושה יין נסך וכל שבזב טהור בגוי אינו עושה יין נסך מיכן אמר ר"ש קנה של זב כו' ובבבא קמא בפרק כיצד הרגל (דף יז) אמרו עוד אמר רבא כל שבזב טמא בנזקים משלם נזק שלם כו':

אמר רבה ולחנניה טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול דתנן ג' עגלות הן העשויה כקתדרא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת כו' זו המשנה במס' כלים בפרק ג' תריסים וגם בו יש המשנה האחרת ג' תיבות הן וראוי לנו לבאר כי אע"פ שהמת הוא חמור מכל הטמאות וקשה מהן כמו ששנינו במשנה (כלים פ"א מ"ד) חמור מכולם המת שהוא מטמא באהל מה שאין כן כולם מטמאין אינו מטמא משכב ומושב כמו שהוא בתורת כהנים הזב מטמא משכב ומושב לא המת מה אם הזב שאינו מטמא טומאת ז' מטמא משכב ומושב מת שהוא מטמא טומאת ז' אינו דין שיטמא משכב ומושב ת"ל הזב לא המת ר"ש אומר אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו את שיש לו שכיבה וישיבה מטמא משכב ומושב ואין זב שמת מטמא משכב ומושב ושאמרו הזב שמת מטמא במשא עד שימוק הבשר מדברי סופרים וטמא מת נידון כמת אינו עושה משכב ומושב (לדבריהם) הזב ולא טמא מת כו' ובתוספתא (כלים פ"א) חומר בבועל נדה מטמא מת שבועל נדה כר תחתון כעליון מה שאין כן בטמא מת ואמרו במשנה ובתוספתא במס' זבין חומר בזב מבמת שהזב עושה משכב ומושב מתחתיו כו' מה שאין המת מטמא טמא מת ששכב על י' מצעות אינו מטמא אלא העליון ששכב עליו והשאר טהורין לפי שלא יעשה משכב ומושב והעליון טמא בנגיעה ולפיכך היו החכמים קורים לכל דבר שאינו מטמא כדין משכב ומושב טמא טמא מת ולכל דבר שהוא נעשה משכב ומושב היו קורין אותו בשם מדרס בלשון קצרה ולכן כל דבר שהוא מטמא מדרס הוא טמא במגע דהיינו טמא מת לפי הכינוי שכינו לו וכל דבר שאינו ראוי למשכב ומושב הוא טמא טמא מת כדין הנגיעה ואינו מיטמא מדרס וכדבר הזה אמרה המשנה בפרק בא סימן התחתון (נדה מט) כל המיטמא מדרס מטמא טמא מת ויש שהוא מטמא טמא מת וכו' ואמרו בתלמוד (שם) כל המטמא מדרס מטמא טמא מת כל דחזי ליה למדרס מטמא טמא מת ויש שהוא מטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס לאיתויי סאה ותרקב דתניא והיושב על הכלי יכול כפה סאה או תרקב וישב עליו יהא טמא ת"ל אשר ישב עליו הזב כל שמיוחד לישיבה יצא זה [שאומרים לו] עמוד ונעשה מלאכתנו ובתוספתא (שם דכלים פ"ב) עריסת בנות טמאה טמא מת היתה משמשת שכיבה הרי זו טמאה מדרס מטה שמוכרין עליה כלים הרי זו טמאה טמא מת היתה משמשת שכיבה וישיבה הרי זו טמאה מדרס ומאלו העיקרים יתברר לך פירוש טומאת מדרס וטמא מת ולפיכך היתה התיבה שפתחה מצידה שהיא ראויה למושב טמאה מדרס ושפתחה מלמעלה שאינה ראויה למושב טמאה טמא מת במגע ולא טומאת מושב הבין זה ושמור אותו בלבך כי הוא עיקר גדול:

יצא כלי חרש דאין כו' דלית ליה טהרה במקוה כמו שכתוב בתורה (ויקרא י״א:ל״ג) ואותו תשבורו ואמרו רבותינו ז"ל מלמד שאין לו טהרה אלא שבירה:

דף פד:

פכין קטנים שטהורין בזב טמאים במת ממה שאמרה התורה בענין הזב (ויקרא ט״ו:י״א) וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר ולא אמרה וכל כלי חרש למדנו שפכין קטנים טהורין בזב ואמרו במת (במדבר י״ט:ט״ו) וכל כלי פתוח אפילו כל שהוא וכבר פירשנו בברכות הרי למדנו שפכין קטנים טמאין:

דף פו.

סופה כר' אלעזר בן עזריה הוא זה ששנינו מניין שמרחיצין את הקטן ביום השלישי ודבר זה אמור משום ר' אלעזר בן עזריה בפרק ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי:

דף פח.

דרש ההוא גלילאה עלי' דרב חסדא בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי. פי' תורה נביאי' וכתובי'. ביום תליתאי. פי' ביום שלישי לפרישה כרבנן דאמר בחמישי עבד ליה פרישה. ע"י תליתאי ע"י משה שהוא שלישי אהרן ומרים ומשה. לעם תליתאי כהנים לוים וישראל. בירח תליתאי בחודש השלישי ניסן אייר סיון ובסיון ניתנה התורה והוסיפה ההגדה בדבר זה אותותיה משולשים כלומר שהתורה נקרית אמת שנאמר (משלי כ״ג:כ״ג) אמת קנה ואל תמכור ומספר אמת ג' אותיות וישראל בני אבות ג' אברהם יצחק ויעקב משבט שלישי ראובן שמעון לוי ומן לוי נולד משה שעל ידו ניתנה תורה לוי יש בו ג' אותיות משה ג' אותיות ונצפן ג' ירחים כדכתיב (שמות ב׳:ב׳) ותצפנהו ג' ירחים ובזה אמרו אמר ר' לוי הא למדתה שכל מעשה אותו היום היה משולש וכגון זה עוד יש במדרש ילמדנו (תנחומא פרשה יתרו) הלא כתבתי לך שלישים אמר ר' יהושע בן נחמיה הן תורה שאותיותיה משולשות אלף בית גימל והכל היה משולש תורה משולשת תורה נביאים וכתובים משנה משולשת תלמוד הלכות ואגדות תפלה משולשת ערב ובוקר וצהרים משולשת קדוש קדוש קדוש ישראל משולשים כהנים לוים וישראלים ומשה אותיותיו משולשים משבט לוי שאותיותיו משולשין מזרע אברהם יצחק ויעקב אבות שלשה בחודש משלש ניסן אייר סיון בסיני שאותיותיו משולשים לשלשה ימים נתקדשו שנאמר (שמות י״ט:י״א) והיו נכונים ליום השלישי:

דף פח:

אמרו לפניו רבונו של עולם חמדה שגנוזה לפניך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם. הא מילתא נפקא להו לרבנן (ב"ר פכ"ח) מהאי קרא דכתיב (תהילים ק"ה:ח') זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור שלפי שמצאו מן יצירת אדם הראשון ועד נתינת התורה כ"ו דור וזה פרטן י' דורות מאדם עד נח וי' מנח עד אברהם ומאברהם עד משה ו' דורות אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם עד משה ועל ידו ניתנה התורה וכבר שלמו כ"ו דורות ידעו כי התורה היתה גנוזה תתקע"ד דורות וכיון שעברו עליה מימות העולם כ"ו דורות שהן השלמת אלף דור ניתנה התורה כדי שיתקיים דבר צוה לאלף דור:

דף צ.

האומר הרי עלי ברזל לא יפחות מאמה על אמה למאי חזי אמר רב יוסף לכלה עורב. תמצאנו במסכת מדות בפרק ד' ההיכל מאה על מאה על רום מאה האוטם ו' אמות וגובהו ארבעים אמה אמה כיור ואמתים [בית] דילפה אמה תיקרה ואמה מעזיבה וג' אמות מעקה ואמה כלה עורב ר' יהודה אומר לא היה כלה עורב עולה מן המדה אלא ד' אמות (עולה) היה מעקה וכגון זה במנחות (דף קז) בפרק הרי עלי עשרון:

דף צ:

זרע פול המצרי שנים פול המצרי הוא אל לוביה בלשון ישמעאל והן דמות פולים קטנים ביותר ובאמצעיתן שחור תמצא דבר זה מפורש בתלמוד (ירושלמי כלאים פ"ח) כלאים פול המצרי כד דהוא רטיב אינון צוחין ליה לובי כד דהוא נגיב אינון צוחין ליה פול המצרי:
דהא רב כהנא הוה קאי קמיה דרב והוה קא מעבר שושיבא אפומיה שושיבא הוא ממיני ארבה וביאור דבר זה במסכת ע"ז בפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף לז) מאי איל קמצא רב פפא אמר שושיבא:

דף צא.

סליק פרק אמר רבי עקיבא פ"י למאי אי לענין שבת כגרוגרת בעינן אי לענין טומאה כביצה אוכלין בעינן. אימא כגרוגרת להוצאת שבת הא אמור בכמה מקומות במשנה (דף עו) המוציא אוכלין כגרוגרת והרבה כזה ואסמכתא דילה מקרא דכתיב (דברים ח':ח')

ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ואמרו תאנה כגרוגרת להוצאת שבת וכביצה לענין טומאת אוכלין בתורת כהנים [פ' שמיני] אוכל יטמא מלמד שהוא מיטמא בכל שהוא * ת"ל אשר יאכל הא אינו מיטמא אלא בכביצה ובפרק יום הכפורים (יומא פ) תניא ר' אומר כל איסורין שבתורה בכזית חוץ מטומאת אוכלין כו' וטומאת אוכלין מנלן דאמר ר' אבהו אמר ר' אלעזר אמר קרא (ויקרא י"א:ל"ד) מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול לאוכלו בבת אחת ושיערו חכמים שאין בית הבליעה מחזיק יתר מביצת תרנגולת והזכרנו דבר זה בברכות (ופי אל) משנה במסכת מעילה בפרק קדשי מזבח (מעילה דף יז) שנינו כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה בכחצי פרס ומזון ב' סעודות לעירוב וכביצה לטמא טומאת אוכלין וכגרוגרת להוצאת שבת וככותבת ליום הכפורים:

דף צא:

התם מדאפקיה חוץ לחומת העזרה איפסיל ליה ביוצא. עיקר זה בתורת כהנים שכל היוצא מן הקדשים חוץ למחיצתו נפסל וישרף באש כמו שנאמר בפירוש פסוק (ויקרא ז) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף אין לי טעון שריפה אלא הטמא והנותר ומנין לנשחטה בלילה ושנשפך דמה חוץ לקלעים הלן והיוצא ת"ל לא יאכל כי קודש הוא כל שהוא קודש [פסול] טעון שריפה הבשר לרבות בשר הפנימי שהוא מותר והלא דין הוא הואיל והטמא פסול והיוצא פסול מה הטמא אם נטמא מקצתו כולו פסול אף היוצא אם יצא מקצתו יהא כולו פסול ת"ל והבשר לרבות בשר הפנימי שהוא מותר מיכן אמרו אבר שיצא מקצתו חוץ לחומה בפסחים חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד לפרק ומתירו מן הפרק ובמקדשין גורד כל מקום שהוא יוצא שאין בהם [משום] שבירת העצם ובפרק כיצד צולין את הפסח (פסחים דף פב) שנינו הפסח שיצא או שנטמא ישרף מיד ואמרו בתלמוד בשלמא נטמא דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא אלא יוצא מנלן אלא כל שפסולו בקודש בשרפה הלכתא גמירי לה:

דף צב.

המוציא בין בימינו בין בשמאלו בתוך חיקו ועל כתיפו חייב שכן משא בני קהת. בגמ' דבני מערבא מפרש כתי' ופקדת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור וגו' שמן המאור בימינו וקטורת הסמים בשמאלו ומנחת התמיד של יום תלויה בזרועו שמן המשחה איכן היה נתון ר' אבין בש"ר אלעזר כמין צלוחית קטנה היתה תלויה באפונדתו:

מה משכן עשר אף מזבח עשר אמות בפרק מבוי (עירובין דף ב) אמרו איבעית אימא כי כתי' קלעים חמש עשרה אמה לכתף בגובהה הוא דכתי' גובהה והא כתי' וקומה חמש אמות ההוא משפת מזבח ולמעלה כדי שלא יהא כהן עומד ועבודה בידו והעם רואין אותו מבחוץ נתבאר כבר שהמזבח יש בגבהו י' אמות ובמסכת זבחים בפרק קדשי קדשים (זבחים דף נט) אמרו ר' יהודה לטעמיה דאמר מזבח דמשה נמי גדול הוה דתניא ה' אמות אורך וה' אמות רוחב רבוע יהיה דברים ככתבן דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר נאמר כאן רבוע ונאמר להלן רבוע מה להלן מאמצעיתו הוא מודד אף כאן מאמצעיתו הוא מודד כולה ור' יוסי כי גמיר גזירה שוה בגובהה גמיר דתניא ושלש אמות קומתו דברים ככתבן דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר נאמר כאן רבוע ונאמר להלן במזבח הזהב רבוע מה להלן גובהו כשנים ברחבו אף כאן גובהו כשנים ברחבו הא מה אני מקיים וקומה חמש אמות משפת סובב ולמעלה:

דאמר מר אין השכינה שורה אלא על חכם וגבור ועשיר. עיקר דיליה במסכת נדרים בפרק אין בין מודד הנאה מחברו (דף לח) א"ר יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גבור ועשיר ועניו ומנלן ממשה דכתיב (שמות מ׳:י״ט) ויפרוש את האהל על המשכן ואמר מר משה פרשו וכתיב (שמות כ״ו:ט״ז) עשר אמות ארך הקרש אימא דאריך וקטין אלא מן הדין קרא דכתיב (דברים ט׳:י״ז) ואתפש בשני הלוחות ותניא אורכן ו' ורחבן ו' ועוביין ו' עשיר דכתיב (שמות ל״ד:א׳) פסל לך פסילותן שלך תהא חכם רב ושמואל דאמרי תרוייהו נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר א' שנא' (תהילים ח׳:ו׳) ותחסרהו מעט מאלהים עניו דכתיב (במדבר י״ב:ג׳) והאיש משה עניו מאד:

דף צג.

זב שהיה מוטל על ה' ספסלין או על ה' פונדאות לאורכן טמאין לרחבן טהורין. פירוש דבר זה מצוי בתוספתא (זבים פרק ד) זב שהיה מוטל על ו' כסאות לרחבן טהורות שאין אחד מהן נושא רובו ומשכחת לה בתורת בת"כ [סוף פ' מצורע] אשר ישב עליו עד שינשא רובו עליו:

דף צג:

המוציא אוכלים פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו. בגמ' דבני מערבא גרסי הא דאת אמר בצריכין לכלים כגון אלין תותיא אבל אם אינן צריכין לכלים חייב אף על הכלי:

דף צד.

ובפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש. עיקר דיליה בפרק כלל גדול (דף עא):

דף צד:

גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה וזה הדבר מיוחד בלאו דלא תסור כמו שפירשו בברכות (דף יט) בפרק מי שמתו ומשכחת לה עוד בסוף פרק הקומץ (מנחות דף לז) במסכת מנחות:

התולש סימני טומאה והכוה את המחיה עובר בלא תעשה. עיקר זה הוא מה שהזהיר הכתוב (דברים כ"ד:ח') השמר בנגע הצרעת ואמרו רבותינו ז"ל בפירושו שזה הלשון הוא במקום לא תעשה ובכל מקום שכתוב כמותו לא בא לומר אלא שלא תעשה אותו דבר כמו שאמר (עירובין דף צו) אמר ר' אבין אמר ר' אילעאי כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה והזהיר הקב"ה את המצורע שלא יחתוך מה שנראה בבשרו מסימני צרעת ומי שעובר על כך עובר בלא תעשה ומיכן אמר המשנה התולש סימני טומאה והכוה את המחיה עובר בלא תעשה ומשכחת לה בסיפרי השמר בלא תעשה בנגע זה שיער לבן הצרעת זו המכוה ולפיכך הוצרכנו שיתיר לנו המילה בעת שתתראה בערלה צרעת כמו שאמרו בפרק ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי (דף קלב) תנו רבנן מילה דוחה את הצרעת כו' תנו רבנן ימול ערלתו ואע"פ שיש שם בהרת ומה אני מקיים השמר בנגע הצרעת בשאר מקומות חוץ מן המילה כו' ת"ל בשר ואע"פ שיש שם בהרת ובפ' ואלו הן הלוקין (מכות כב) אמרו מתקיף לה ר' אבהו וליחשוב נמי קוצץ בהרתו ואזהרתיה השמר.

דף צה:

בנגע הצרעת:

אמר רבא ה' מידות בכלי חרש כו' משכחת לה בתורת כהנים כל אשר בתוכו יטמא כמה שיעורו של נקב בכלי חרש בכונס משקה ובכלי שטף במוציא זיתים ובמסכת כלים פרק ג' שיעור כלי חרס לטהר העשוי לאוכלין שיעורו כזיתים העשוי למשקין שיעורו כמשקין כו' הלפס והקדירה שיעורן כזיתים כו' ובפרק ד' שנינו וכן גיסטרא שנתרועעה ואינה מקבלת משקין אע"פ שמקבלת אוכלין טהורה שאין שירין לשירין אי זו היא גיסטרא כל שניטלו אוזניה והיו בה חדודין יוצאין ובתוספתא בפ' ג' נסדקה למטה מאוזניה אע"פ שאזניה קיימות הרי זו כגיסטרא ואם מתחילה עשאה בלא אזנים

נידונת כחבית וכן עוד אמרו אם היתה גיסטרא הרי זו טהורה שלא אמרו שירים לשירים אלא שירים לכלים ובפ' ז' כיצד בודקין כלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה אם לאו מביא עריבה מליאה מים ונותן את הקדירה לתוכה אם כינסה בידוע שבכונס משקה ואם לאו בידוע שבמוציא משקה כו' ומשכחת לה בגמ' במסכת נידה בפרק בא סימן התחתון (דף מט) ושנינו בו כל כלי חרס מכניס ומוציא ויש שהוא מוציא ואינו מכניס ותני עלה מכניס פסול למי חטאת לפי שאמרה תורה במי חטאת (במדבר י״ט:י״ז) ונתן עליו מים חיים אל כלי ואם ניקב בכונס משקה יצא מתורת כלי באלו הראיות ובמשנה במסכת פרה בפרק ה' מפני שאין ממלאין ואין מקדשין ואין מזין מי חטאת אלא בכלי ולזה אמרו ניקב בכונס משקה פסול למי חטאת ומשום גיסטרא דאמר רב אשי שונין כלי חרס שיעורו בכונס משקה לא אמרו מוציא משקה אלא לענין גיסטרא בלבד מאי טעמא אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לפי שאין אומרין הבא גיסטרא לגיסטרא ובפרק כל הבשר (חולין דף קז) אמר רבא כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים:

דף צו:

פ"י ולר' אליעזר דמחייב על תולדה במקום אב קול ר' אליעזר במסכת (כריתות דף טז) וכבר פירשנו דבריו בפרק כלל גדול ועיקרן בתורת כהנים בפרשת כהן משיח בסדר ויקרא:

דף צט.

ואלא דקיימא לן דרך רשות הרבים י"ו אמה ומשתכח עיקר דילה במשנה בפרק המוכר פירות בבבא בתרא (דף צט) דרך היחיד ד' אמות ודרך הרבים י"ו אמה ודרך המלך אין לה שיעור:

דף קא.

הויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה. עיקר דילה במסכת כלאים פרק ד' מחיצת הקנים אם אין בין קנה לחברו ג' טפחים כדי שיכנס הגדי הרי זו מחיצה ובתוספתא בפרק ג' כל שהוא פחות מג' צריך שלא יהא בין קנה לחברו ג' טפחים כדי שלא יכנס הגדי דלאלך עלי אן כל מחיצה שהגדיים בוקעין בה אינה מחיצה ומשכחת לה בפרק אחד מן עירובין (דף יד):

דף קא:

לא נצרכה אלא להתיר ביצית שביניהם. ביצית היא דוגית כדגרסי' בפ' המוכר את הספינה (בבא בתרא ד' עג) אמר רבא ביצית ודוגית חדא מלתא היא ר' נתן דבבלאה הוה קרי ליה ביצית כדאמרי אינשי ביציאתא דמישאן סומכוס דבר ארעא דישראל הוה קרי ליה דוגית כדכתיב (עמוס ד':ב') ואחריתכן בסירות דוגה ומתרגמ' ובנתכון בדוגית ציאדין:

דף קב.

אפי' לרבן גמליאל דאמר אין ידיעה לחצי שיעור. בסוף פ' הבונה (דף קה) חלק רבן גמליאל עם החכמים בכותב ב' אותיות בב' העלמות ובגמ' גרסי במאי קמיפלגי רבן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור וכבר פירשנו אותה בפרק כלל גדול (דף קב):

אמר רב ביבי בר אביי אף אנן נמי תנינא יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד. ומשכחת לה במסכת כריתות בפרק אמרו לו אכלת חלב (דף יג) פי' ד' חטאות בנוי על עיקר המשנה שבתחלת זו המסכת' ל"ו כריתות בתורה ואלו הן טמא שאכל את הקודש והאוכל חלב ודם ונותר ופיגול והאוכל והעושה מלאכה ביום הכפורים כו' ואמרו על אלו חייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת ומי שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשים ביום הכפורים חייב חטאת משום טמא שאכל את הקודש וחטאת [חלב וחטאת משום אוכל נותר וחטאת] משום אוכל ביום הכפורים הרי ד' חטאות וחייב אשם מעילות כמשה"כ (ויקרא ה':ט"ו) נפש כי תמעול מעל בה' וחטאה בשגגה וכדתנן (מעילה דף יח) הנהנה שוה פרוטה מן ההקדש מעל ואילו היה טהור ואכל את הקודש בשגגה נתחייב אשם מעילות:

סליק פרק הזורק.

דף קד.

פי"ב הבונה כמה יבנה.

אמרו ליה לר' יהושע בן לוי אתו דרדקי לבי מדרשא ואמרו מילי דאפי' בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותייהו בתחלת בראשית דר' אושעיא אמרו מעשה היה ביום סגריר ולא נכנסו חכמים לבית הוועד והיו שם תינוקות אמרו באו ונעשה כצופים כו' ויש אומרים ר"א ור' יהושע ור"ע היו קראו עליהן גם במעלליו יתנכר נער ומשכחת לה בגמ' דבני מערבא בפ' מגילה נקראת (הל' ט):

דף קה:

פי"ג ר' אליעזר אומר האורג.
חמתו אחמתו לא קשיא הא ר' יהודה הא ר' שמעון הא ר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הא ר' שמעון דאמר פטור עליה. כבר פירשנו בפרק ראשון אבל דבריהם מתני' ר' יהודה היא דאמר מקלקל בחבורה פטור ובריית ר' שמעון דאמר מקלקל בחבורה חייב ולא אשכחית עיקר פלוגתא ולא ידעינן לה אבל אדוננו האיי גאון כתב בפירוש זה הפרק כזה הענין והא מילתא דמקלקל בחבורה דקאמרינן פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון היא עדיין לא ידעי' פלוגתייהו היכא ניהי ומתניתא דמפרש בה ר' יהודה ור' שמעון במקלקל בחבורה לא שמיע לנא אלא מגמ' ידעינן דפלוגתא דר' יהודה ור' שמעון היא:

דף קו.

מדאצטריך קרא למישרא מילה. עיקר דילה בתורת כהנים וביום השמיני ימול ימול ואפי' בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או מקיים אני מחלליה אף במילה ומה אני מקיים ימול חוץ מן השבת ת"ל וביום ואפי' בשבת ובפרק ר' אליעזר (דף קלב) אמרו עוד עד כאן לא פליגי אלא במכשירי מילה אבל מילה גופה דברי הכל דחיא מנא לן ונאמרו בדבר זה כמה טעמים והעיקר הוא מה שאמר ר' יוחנן כי דבריו שוין עם הברייתא ועליהן אנו סומכין והואיל והוצרך הכתוב לומר וביום להתיר המילה בשבת שהיא מצוה הודיע אותנו שחבורה בעלמא חוץ מן המילה אסור לעשותה וחייב עליה בשבת ומדאסר רחמנא הבערה גבי בת כהן מכלל דמבעיר בעלמא חייב כבר ידעת כי ד' מיתות נמסרו לבית דין סקילה שריפה הרג וחנק וכי בת כהן שזינתה מיתתה בשריפה והא אחת מן הנשרפין כדכתיב (ויקרא כ"א:ט') ובת איש כהן כי תחל לזנות וגו' באש תשרף ובמסכת סנהדרין בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נב) זכרו היאך מצות שריפה ואמרו מצות שריפה הנשרפין היו משקעין אותן בזבל עד ארכובותיו ונותנין סודרין קשין לתוך רכה וכורך על צוארו זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שפותח את פיו ומדליק את הפתילה וזורקה לתוך פיו ופירשו בתלמוד מאי פתילה אמר רב מתנה פתילה של אבר ועל פי זה נאמרה כאן מה לי לבשל פתילה מאי לי לבשל סממנין כלומר פתילה של אבר שתישרף בה בת כהן שזינתה והזהיר הקב"ה את ב"ד שלא ישרפו המתחייב שריפה ביום שבת כמה שנאמר (שמות ל"ה:ג') לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת על פי מה שנתפרש פסוק זה כי בבית דין הוא מדבר כמו שנא' בראש מסכת

יבמות (דף ו) מושבות מה תלמוד מכדי שבת חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בארץ ובחוצה לארץ מושבות דכתב רחמנא למה לי משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד לפי שנא' (דברים כ"א:כ"ב) וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת שומע אני בין חול בין בשבת ומה אני מקיים (שמות ל"א:י"ד) מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת בית דין ת"ל לא תבערו אש בכל מושבותיכם מה מושבות האמורות להלן בבית דין אף כאן בב"ד ואמר רחמנא לא תבערו אש ועיקר זו הברייתא בסוף מכילתא דר' ישמעאל ואמרו עוד בתלמוד ותיהוי נמי ר' יוסי אימור דאמר ר' יוסי הבערה ללאו יצאת הבערה דעלמא הבערה דבית דין בישול פתילה היא ואמר רב אשי מה לי בישול פתילה מה לי בישול סממנין מיכן למדנו דאסר רחמנא הבערה דבת כהן בשבת ונתחייבו מיכן שהמבעיר בעלמא חייב:

דף קו:

רבן גמליאל אומר לא כל הביברין שוין זה הכלל כל מחוסר צידה פטור ושאינו מחוסר צידה חייב.

דף קז.

במסכת יום טוב בפרק אין צדין (ביצה דף כד) גרסי היכי דמי מחוסר צידה אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל כגון דאמרי הבא מצודה ונצודנו ולא יעלה על דעתך שמה שאמרו שם רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הביברין שוין זה הכלל כל המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר דוחה מה שאמרנו כן אלא השני דברים מעיקר אחד הם והואי כי מה שעומד בביבר והוא עדיין מחוסר צידה פטור מן החטא' כשהוא שוגג כי מלאכת הצידה לא נגמרה ואם בעומדו בתוך נשלמה בו הצידה ואינו מחוסר צידה חייב חטאת לפי שעשה מלאכה גמורה ועל זה העיקר שפירשנו נמצא כל מה שהוא עומד והוא מחוסר צידה אסור ליקח ממנו ביום טוב כי לא נגמרה בו הצידה ולכך הוא בשבת פטור לפי שלא עשה מלאכה שהרי מחוסר צידה עדיין ומי שלוקח ממנו ביום טוב עובר על מה שכתוב (במדבר כח) כל מלאכת עבודה לא תעשו מפני שאי אפשר ליקח מה שיש בתוך הביבר אלא בעשיית צידה ולכן אמרו אסור ואם היה אותו ביבר אינו מחוסר צידה מי שרדף אחרי ציד עד שהגיעו לתוכו בשבת חייב כי עשה מלאכה ומה שהוא עומד בתוכו ביום טוב כבר נגמרה בו הצידה ומותר ליטול ולאכול ממנו לפי שמה שהוא לוקח כבר ניצוד ונגמרה בו מלאכה ולא עשה ביום טוב מלאכת עבודה

ולפיכך אמרו בי"ט ושאינו מחוסר צידה מותר ואמרו בתוספתא דשבת (פרק יג) הצד יוני עלייה ויוני שובך וציפורים שקיננו בטפיחין או בבירה וכל שמחוסר צידה חייב לפי שעשה מלאכה האווזין והתרנגולין ויוני הרדסיות וכל דבר שאין מחוסר צידה פטור מפני שלקח ממה שנגמרה בו הצידה ולא עשה ביום השבת מלאכה ולפיכך הוא פטור כמו שפירשנו נתבאר לך עכשיו כי השני דברים שוין וכי דבר שחייב עליו בשבת מפני שנגמרה מלאכתו מותר לקחת ממנו ביום טוב ובדבר שפטור עליו בשבת מפני שלא נגמרה מלאכתו אסור ליטול ממנו ביום טוב שהרי מחוסר עשייה והרי עשה עבודה ביום טוב וכמו כן עוד התוספתא שוה למשנה ועיקר זה כי צד בשבת לביבר שאינו מחוסר צידה חייב והצד ממנו פטור והצד בשבת לביבר המחוסר צידה פטור והצד ממנו חייב ודברי המשנה הן אמורין בהצד לביבר ודברי התוספתא הן בהצד ממנו ואין ביניהן חלוקה בדין ושמור דבר זה שביארתי לך:

סליק פרק האורג.

פי"ד שמונה שרצים.

וחכמים אומרים לענין טומאה אין עור למה שמנו חכמים.

דף קז:

משכחת לה בתורת כהנים הטמאים לרבות עורותיהן יכול עורות כולן ת"ל אלה אלו עורות הטמאים עור האנקה והכח והלטאה והחומט ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות ומשכחת לה עוד במסכת חולין בפרק העור והרוטב (חולין דף קכב) אלו שעורותיהן כבשרן עור האדם ועור החזיר של ישוב ר' יוסי אומר אף עור חזיר הבר עור חטרת גמל הרכה ועור הראש של עגל הרך ועור בית הפרסות ועור בית הבושת ועור השליל ועור שתחת האליה ועור האנקה והכח והלטאה והחומט ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה הרי אלו שמנו אותם חכמים מטמאין עורן כבשרן ואין להן עור שהוא חלוק מבשרן לענין טומאה:

מלאכה שאינה צריכה לגופה. דפליגי בה ר' יהודה ור' שמעון כבר כתבנוה בפרק יציאות השבת:

אמר רב ששת האי מאן דעקר כשותא מהנה והיזמנה חייב משום עוקר דבר מגידוליו. משתכח בפרק בכל מערבין (עירוביו דף כח) ר' זירא כי הוה חליש מגירסיה הוה אזיל ויתיב אפיתח' דבי ר' יהודה בר אמי אמר כי חלפי רבנן איקום מיקמייהו ואקביל אנרא נפק אתא ינוקא אמר ליה מאי אגמרך רבך בכשות אמר ליה כשות בורא פרי האדמה

כשות נמי מארעא קא רביא דהא קא חזינן דקטלינן להי להיזמא ומיתא כשותא ובפרק ר"א אומר תולין את המשמרת (דף קלט) אמרו מכריז רב (מטא זמן כשותא) [האי מאן] דבעי למיזרע כשותא בכרמא ניזרע:
מאן דתליש פיטורא.

דף קח.

הן פטריות שהזכירו במסכת ברכות (דף מ) על כמהין ופטריות אומר שהכל נהיה בדברו והקשינו וכמהין ופטריות לאו מגידולי קרקע נינהו ורמינהי כו' ופריק אביי מרבי מארעא קא רבי מינק מאוירא קא יניק:

דף קט.

מעלה פוליפוס. במס' כתובות בפרק המדיר (כתובות דף עז) אמרו מאי בעל פוליפוס אמר רב יהודה אמר שמואל ריח החוטם במתניתא תאנא ריח הפה:
אמר רב יוסף כוסברתא אפי' לדילי קשה לי אמר רב ששת גרגירא אפי' לדילי מעלי לי. רב יוסף ורב ששת היו מאורי עינים ואמר רב יוסף בדרך הבאי כי הכוסבר מזיק לעין ואפי' לו שהוא סומא וכמו כן אמר רב ששת כי הגרגיר הוא מועיל אפי' לסומים ותמצא רב יוסף אמר בפרק החובל (בבא קמא דף פז) מריש הוה אמינא מאן דאמר לי הלכה כר' יהודה דאמר סומא פטור מהמצות עבידנא יומא טבא לרבנן דאמינא לא מיפקדנא ועבידנא מצות השתא דשמעתא להא דאמר ר' חנינא גדול המצווה ועושה אדרבה מאן דאמר לי לית הלכתא כר' יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן ואיתא נמי בגמ' בפרק האשה (קידושין דף לא) ורב ששת הרי אמרו בכמה מקומות דברים שמוכיחים שהוא סומא בברכות בפרק תפלת השחר (ברכות דף ל) כי הא דרב חסדא ורב ששת הוו קא אזלי באורחא קם רב חסדא וקא מצלי תפלת הדרך אמר ליה רב ששת לשמעיה מאי קעביד רב חסדא וכו' ובפרק הרואה מקום (שם נח) רב ששת נפק למיחזי מלכא אמר ליה ההוא מינא בר בי רב חצבי לנהרא כגני ליא אמר ליה השתא חזית דאנא ידענא טפי מינך כי אתא מלכא פתח רב ששת קא מבריך ליה למלכא אמר ליה ההוא מינא כי לא חזית מאי מברכת ובפרק ערבי פסחים (פסחים דף קטז) דבר שמוכיח על שניהן והוא כשאמר רב אחא בר יעקב סומא פטור מלומר הגדה הקשו עליו איני והאמר רבינא לדילי אמר לי רב ששת שאלתינהו לרבנן דבי רב יוסף מאן אמר הגדתא ואמרו לי רב יוסף ואיך תאמר שהסומא פסול לומר הגדה והרי אלו סומין ואמרי הגדתא ובפרק מי שאחזו (גיטין דף

סח) אמרו על רב ששת שאמר לשמעיה מאי חזית אמר ליה ציפתא דדשא אמר ליה הדר מינה ובגמ' דבני מערבא בפרק יציאות השבת (הלכה ב) ואיש אמונים מי ימצא זה ר' זעירא דר' זעירא לית אנן צריכין חששין לשמועתא דרב ששת דהוא גברא מפתחא: דביתהו דזעירי אינסיבא ליה לר' חייא בר אשי עבדא ליה ולא אכל אמרה ליה לרבך עבדי ואכל ואת לא אכלת. בפ' יום הכפורים (יומא עז) אמרי דר' חייא בר אשי תלמיד זעירי (לדבריהם) [הוי. דאמר התם] איבעיא להו רב לגבי תלמידא מהו אמר רב יצחק בר חנא לדידי חזי לי לזעירי דאזל לבי רב חייא בר אשי תלמידיה רב אשי אמר ההוא רב חייא בר אשי הוא דאזל לגבי זעירי רביה:

גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל. עיקר זה במסכת ע"ז בפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף כז) אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהן מאי בינייהו גב היד וגב הרגל דאמר רב אדא בר אהבה אמר רב גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליה את השבת ואמרו ומהיכן מכה של חלל פירש ר' אמי מן שפה ולפנים ובגמרא דבני מערבא כל שהוא מן החלל ולפנים מרפאין אותן בשבת תמן אמרין בשם ר' יוחנן גבות ידים ורגלים סכנה:

ר' יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש מהן מי חטאת.

דף קט:

אלו השלשה (תנאים) [דברים] אמר בהן הכתוב מים חיים נאמר בזב (ויקרא ט"ו:י"ג) ורחץ בשרו במים חיים וזה מיוחד בזב בלבד ולא בזבה כמו שיש בתוספתא (זבים פרק ג) חומר בזב מה שאין בזבה שהזב טעון ביאת מים חיים וזבה אינה טעונה ביאת מים חיים והמצורע נאמר בו (ויקרא י"ד:ה') ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים ונאמר בפירוש דבר זה מים חיים ולא מים מלוחין ולא מים פושרין ולא מים מכזבין ולא מים מנטפין וזה מיוחד בהזאתו של מצורע בלבד אבל טבילתו אין צריך מים חיים ובזה נאמר (שם) ורחץ במים אפי' במי מקוה ולא דין הוא ומה אם הזב שאינו טעון הזיית מים חיים טעון ביאת מים חיים מצורע שהוא טעון הזיית מים חיים אינו דין שיטעון ביאת מים חיים תלמוד לומר ורחץ במים ואפי' במי מקוה וקידוש מי חטאת נאמר בו (במדבר י"ט:י"ז) ולקחו לטמא ונאמר בו ונתן עליו מים חיים אל כלי ונאמר בפירושו במי מעין הכתוב מדבר ובפסחים בגמ' דכל שעה (דף לד) נאמר ונתן עליו מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי מדקאמר ונתן אלמא תלושין נינהו ומדקאמר מים חיים אלמא מחוברים

נינהו אלא מעלה ובמס' סוטה בפרק היה מביא את מנחתה (דף טז) אמרו ונתן עליו אלמא אפר ברישא וכתיב מים חיים אל כלי כיצד רצה זה נותן רצה זה נותן ורבנן [אל] כלי דוקא עליו לערבן ואימא עליו דוקא כלי שתהא חיותן בכלי וכו' ובמשנת מקואות בפרק א' שנינו למעלה מהן מים חיים (שהן טעונין טבילה) [שבהן טבילה לזבים] והזיה למצורעין וכשרין לקדש מהן מי חטאת לקוקני הם תולעים נקראים בלשון ישמעאל חב אל קרע ותמצא בפ' אלו טריפות (חולין ד' סז):

דף קי.

והלכתא קוקאני אסירי מנמנם כורא ועיילין ליה באוסיא:
אניגרון מפרש בברכות פ' כיצד מברכין על הפירות (דף לה) אמר רבא בר שמואל מיא דסילקי:
ותימא ליה דיסתנא אנא. במס' ע"ז בפ' אין מעמידין (עבודה זרה ד' כד) אמרו אמר רב אשי כמן קרו פרסאי לנדה דסתנא מהכא כי דרך נשים לי:
כל האוכלין לאיתויי טחול לשינים וכרישין לבני מעים. בפרק כיצד מברכין על הפירות (דף מד) תנו רבנן טחול יפה לשינים וקשה לבני מעים כרישין יפים לבני מעים וקשים לשינים:
חוץ ממי דקלים.

דף קי:

בגמ' דבני מערבא (הלכה ג) גרסי ר' בא שאל לרב ירמיה מה ניתני דיקלין או דקרין אמר ליה דקרין שהן דוקרין את המרה אמר ר' יונה לא מסתברא אלא דקלין שהן יוצאין מבין ב' דקלין ובסוף פ' כיצד מברכין על הפירות (שם) נמי גרסי אית תנאי תנאו מי דקרים ואית תנאי תנאו מי דקלים מאן דאמר מי דקרים שהן דוקרין את המרה ומאן דאמר מי דקלים שהן יוצאין מבין שני דקלים:

דף קיא.

והאמר ר' יוחנן הן הן החזירוני לנערותי. עיקר דילה במסכת גיטין בפרק מי שאחזו קורדיקוס (דף ע) אמר אביי מי שאינו בקי בדרך ארץ ליתי תלתא בביזי קרטמי דחדיי ופרוקינהו וניסלוק כל יומא חדא מינייהו ונימזוג בחמרא ונישתי אמר ר' יוחנן הן הן החזירוני לנערותי:

ולר' יוחנן בן ברוקא דאמר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים. במשנת יבמות (דף סה) בסוף פרק הבא על יבמתו:

דף קיב:

פרק טו אלו קשרים אם ראשונים מלאכים אנן בני אנשים [ואם ראשונים כבני אנשים אנו כחמורים ולא] כחמורו של ר' חנינא בן דוסא.

דף קיג.

משכחת עיקר דילה באבות דר' נתן (פרק ח) וזהו המעשה מעשה בחמורו של ר' חנינא בן דוסא שגנבוה ליסטים וחבשוה בחצר והניחו לה שעורים תבן ומים ולא היתה אוכלת ולא היתה שותה אמרו מה אנו מניחין זו עד שתמות ותבאש החצר עלינו פתחו לה דלת והוציאוה לחוץ הלכה עד שהגיעה אצל פתחו של ר' חנינא בן דוסא שמע בנו קולה והכירה אמר דומה קולה לקול בהמתנו אמר לו בני עמוד לפניה ופתח לה דלת והנח לה שעורים תבן ומים עמד והניח לפניה שעורים תבן ומים והיתה אוכלת ושותה לפיכך אמרו כשם שהצדיקים הראשונים חסידים כך בהמתן חסידין ומעשה חמורו של פנחס בן יאיר מפרש בפרק א' מן שחיטת חולין (דף ז) ר' פנחס בן יאיר הוה אזיל לפדיון שבויים כו' איקלע להההוא אושפיזא רמו שעריה לחמריה ולא אכלה נקרונהו ולא אכל המושינהו לא אכל אמר להו דילמא לא מעשרן עשרונהו ואכל אמר להו עני זה הולך לעשות רצון קונו ואתם מאכילין אותו טבלין ואיתא נמי במסכת דמאי (פרק א) ובמסכת שקלים דבני מערבא (פרק ה):
י ש לו להחליף יחליף אין לו להחליף ישלשל בבגדיו. בבראשית דר' הושעיא (פרשה יא) משכחת לה ומפרש בתוספתא ויברך אלהים את יום השביעי ברכו בעטיפה ר' הונא אמר צריך להחליף אבין בר חסדאי אמר צריך לשלשל ר' ירמיה ור' זעירא אמרו צריך לשלשל.

דף קיג:

ורחצת וסכת ושמת שמלותיך אמר ר' אלעזר אלו כלים של שבת. בגמ' דפיאה גרסי בני מערבא (פרק ח) אמר ר' חנינא צריך אדם שיהא לו שני עיטופין אחד לחול ואחר לשבת מה טעם שנאמר (רות ג':ג') ושמת שמלותיך עליך וכי ערומה היית אלא אלו בגדי שבת כדדרש ר' שמלאי בציבורא בכון חבריא לקיבלוה אמרו ליה ויי לנא כעטיפתנו בחול כך

עטיפתנו בשבת אמר להם אעפ"כ אתם צריכין לשנות:
מה שריפת בני אהרן שריפת נשמה וגוף קיים. משכחת לה בסנהדרין בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נב) תניא אבא יוסי בן (ראסי) [דוסתאי] אומר ב' חוטין של אש יצאו מבית קודש הקדשים ונחלקו לד' ונכנסו ב' בחוטמו של זה וב' בחוטמו של זה ושרפוה והכתיב (ויקרא י':ב') ותאכל אותם ולא בגדיהם:

דף קיד.

גנאי הוא לתלמידי חכמים שיצאו במנעלים המטולאים. במס' ברכות בפרק כיצד מברכין על הפירות (דף מג) תנו רבנן ששה דברים גנאי לתלמיד חכם אל יצא כשהוא מבושם לשוק ואל יצא יחידי בלילה ואל יצא במנעלים המטולאים בשוק [וכו']:
תנן התם על המרדעת חוצץ. עיקר זאת המשנה בפרק ט' ממס' מקואות אלו חוצצין בכלים הזפת והמור כו' ועל המרדעת חוצץ רבן שמעון בן גמליאל אומר עד כאיסר האיטלקי:

דף קיד:

כדאמר אביי לשאר עמא דבירושלים. ומשכחת דברי אביי במס' יומא בפרק אמר להן הממונה (דף לז) דתנן הילני אמו עשתה נברשת של זהב על פתח ההיכל. תאנא בשעה שחמה זורחת ניצוצות יוצאות ממנה ויודעין שהגיע זמן קרית שמע מיתיבי הקורא קרית שמע כו' אמר אביי לשאר עמא דבירושלים:
סליק פרק אלו קשרים.

דף קטז.

פט"ז כמאן אזל הא דא"ר שמואל בר נחמני חצבה עמודיה שבעה אלו ז' חומשי תורה כמאן כר'. דר' סבר ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו א"כ על דעת ר' מתחילת ספר וידבר עד ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו ופרש' ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו ומן שם עד סוף ספר וידבר ספר בפני עצמו נחלק ספר וידבר לג' ספרים הרי ג' ספרי וידבר עם ד' ספרים הנשארים יהיו הכל ז' ובבראשי' דר' אושעיא בפרשת אלה תולדות יצחק (פרשה סד) תניא כוותיה ויקרא אותה שבעה כנגד ספר וידבר שהוא משלים ז' ספרי תורה והלא ה' הם אלא בר קפרא עבד מן ספר וידבר עד ויהי בנסוע הארן ספר בפני עצמו ויהי בנסוע הארן ספר בפני עצמו מן תמן ועד סיפיה דספרא ספר בפני עצמו:
בי נצרפי מן בתי ע"ז ומשכחת במסכת עירובין בפרק חלון (עירובין דף פ) ובמסכת ע"ז

בפרק כל הצלמין (דף מח) אי זו היא אשירה סתם אמר רב כל שכומרין משמרין אותה ואין טועמין מפירותיה ושמואל אמר כגון דאמרי הני תמרי נינהו לשיכרא דבי ניצרופי ושתו ליה ביום אידם:

דף קיח:

אמר ר' יוסי יהא חלקי עם מכניסי שבת בטבריא ועם מוציאי שבתות בציפורי. לפי שטבריא היתה נמוכה והחמה שוקעת שם בעוד יומם והיו יושביה מקבלין עליהן השבת משקיעת החמה אצלם ושקיעתה לשם קודם שקיעתה במקומות הגבוהין ומי שמקבל עליו הכנסת השבת מאותה השעה הרי עשה סייג לעצמו והוא משובח ומעולה מן היושבים במקומות הגבוהין ובהרים וכנגדן מוציאי שבת בציפורי שהיא גבוהה טפי ומאחרין לשם פני המזרח להכסיף ושוהין ומאדימין והיו מקבלין עליהן שימור השבת עד שמכסיפין פני המזרח התחתון והעליון ולפיכך הן משובחים בזה הענין יותר מאנשי טבריא ובמסכת ראש השנה בפרק יו"ט של ראש השנה (דף לא) משכחת וטבריא עמוקה מכולן שנאמר (ישעיהו כ"ט:ד') ושפלת מארץ תדברי ובמסכת מגילה בפרק מגילה נקראת (מגילה דף ו) ולמה נקראת שמה ציפורי אמר רב פפא שיושבת בראש ההר כצפור והרי נתברר לך מיכן כי טבריא נמוכה וציפורי גבוהה:

דף קכ:

מאי טעמא לייט עלה רב אי נימא דרב סבר לה כר' יהודה תמצא בירורו בפ' במה מדליקין (לעיל דף כב) רב אמר אין הלכה כר' שמעון בגרירה מכלל דכר' יהודה סבירא ליה דפליג על ר' שמעון ואסר דבר שאינו מתכוין ובסוף פ' שמונה שרצים (לעיל דף קיא) ובפרק בתולה נשאת (כתובות דף ו) הלכה אמרו אמר רב הלכה כר' יהודה ורב חייא בר אבין מתני לה בלא גברי רב אמר הלכה כר' יהודה ושמואל אמר הלכה כר' שמעון ותניא כוותיה בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לד) הרי מיכן למדנו שרב סבר דבר שאין מתכוין אסור כר' יהודה:

דף קכא.

ההיא ר' יוסי בר' יהודה היא דתניא ר' יוסי בר' יהודה אומר דייה לטבילה באחרונה משכחת לה במס' נדה (דף כט) בפרק המפלת:

דף קכא:

שמעת מינה קטן אוכל נבילות בית דין מצווין עליו להפרישו מאי דשקלינן וטרינן בהא מילתא איתא במס' יבמות (דף קיד) בפרק חרש שנשא פיקחת:
סוף סוף גרף של רעי הוא ונפקיה כבר פירשנו בפרק כירה כי עיקר השמועה שיש בה התרת זה הדבר בפרק משילין פירות (ביצה דף לו):
ר' יהודה אומר כל מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה כבר פירשנוה בפרק יציאות השבת ואמרנו כי עיקרה הן דברי ר' יהודה שאמרם כאן בזו המשנה מעשה בא:

דף קכב.

לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר חושש אני לו מחטאת:
אי משום דסבר לה כר' אליעזר דלא חייש לזיופא ומימרא דר' אליעזר במס' ע"ז אין מעמידין בהמה (דף לא) דתניא אחד הלוקח וא' השוכר בית כו' ר' אליעזר מתיר בשתייה ואמרו מר סבר כי פליגי רבנן עליה דר' אליעזר בחותם אחד כו' ובפ' השוכר את הפועלין (שם דף סט) אמרו וכי מאחר דקיימא לן כוותיה דרשב"ג וכוותיה דר' אליעזר דלא חייש לזיופא:
סליק פרק כל כתבי הקודש.

דף קכג.

הכל מודין בסיכי זיארי ומזורי. בגמרא דבני מערבא גרסי זיריה דו עצר בה מזורי דו חבט בה וסיכי הן יתידות וגלוי הוא הדבר וידוע לכל:

דף קכג:

בשעה שמהפך בו זיתים הופכו ורואה בו. בגמ' דבני מערבא גרסי דבי ר' ינאי אמרי קנה שהתקינו להפך בו זיתים כיצד הוא יודע אם היה מלוכלך במשקה בידוע שנגמר מלאכת המעטן ואם לאו בידוע שלא נגמרה מלאכת המעטן אמר לון ר' לא תני שמואל אלא להיות שולה בו את הזיתים ומשום הכי אמרי דמקבל טומאה והואיל וככלי קיבול דמי.
אמר רב נחמן האי אוכלא דקצרי כיתד של מחרישה דמי אוכלא דקצרי הוא כלי שדומה לדלעת ומנוקב הוא כולו נקבין ובו מזלפין מים הכובסין על הבגדים ומשכחת לה בפ' כל ישראל יש להם חלק (סנהדרין דף צב) אמרו מנקבין אותו ככברה אמר אביי כאוכלא דקצרי:

דף קכד:

הא ר' יהודה והא ר' שמעון והא ר' נחמיה.
דברי ר' יהודה ור"ש בפרק במה מדליקין (דף כט) אמר רב יהודה אמר רב מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דברי ר' יהודה ור' שמעון מתיר ודברי ר' נחמיה הן שנאמרו כן במשנה ר' נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך וכמו שתירץ רבא ואמר ואתא ר' נחמיה למימר אפילו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו ולצורך מקומו אין אבל מחמה לצל לא ובתוספתא (פט"ו) ר' נחמיה אומר אפילו טליתו ואפילו תרווד אין ניטלין אלא לצורך בברייתא שנאמר בה אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים הן דברי ר' נחמיה ובמס' יו"ט בפרק המביא כדי יין (ביצה דף לב) הזכירו עוד זה הדבר ואמרו תרי תנאי ואליבא דר' נחמיה כלומר קצת התנאים סוברין כי ר' (יהודה) [נחמיה] שאני ליה בין שבות שבת לשבות יום טוב:

דף קכה.

דתנן נתנו על פי הבור או על פי הדות וכו'. זו המשנה במס' כלים בפרק ה' (משנה ו) תנור שנתן בו עפר עד חציו מעפר ולמטה מטמא במגע מעפר ולמעלה מטמא באויר נתנו על פי הבור או על פי הדות וכו' ועיקר זה הוא מה שנאמר בתורת כהנים (פ' שמיני פ"ט) [אי] מה כלי חרש בשמו אף תנור כשמו תנור שלא הוסק [תנור] שמו ת"ל אך מאימתי מקבל טומאה משיסיקנו כדי לאפות בו סופגנין יותץ טמאים הם את שיש לו נתיצה ואת שאין לו נתיצה אין לו טומאה:

דף קכה:

אי הכי קא משתמש במחובר למטה מג' מכלל כי מה שיהיה מדבר המחובר לקרקע קרוב מהארץ פחות מג' טפחים מותר להשתמש בו ואין איסור משום שבות [רק] מה שהוא גבוה מן הארץ ג' טפחים ותמצא עיקר זה במשנה במס' עירובין בפרק המוצא תפילין (עירובין דף צט) אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן ודבר זה אין בו חלוקה אבל חלקו רבא ורב ששת בשרשי אילן הבאים מלמעלה מג' לתוך ג' ובפ' בכל מערבין (עירובין דף לג) תניא נתנו באילן בתוך ג' מותר לטלטל:
סליק פרק כל הכלים.

דף קכו:

פי"ז ר' יהודה היא דאמר מוקצה ור' שמעון לית ליה מוקצה אצל כל פחמא (פי' עיקר הדברים) בפרק במה מדליקין וכבר פירשנו זה בפרק יציאות השבת:

דף קכז.

כמה שיעור תבואה לתך. הלתך הוא חצי כור והוא ט"ו כי הכור הוא ל' סאה והכור והחומר מדה אחת כי תרגום חומר כורא כמו שאתה מוצא ביחזקאל (מה) האיפה והבת תוכן אחד להם ואמר התרגום מכילת וביתא טוקס חד יהי לכון סכום תלת סאין למיסב מעשר כורא הרי נתברר לו מיכן כי החומר הוא כור וכי הבת היא ג' סאין ואמר אחר כך כי עשרת הבתים חומר נמצא שיעור הכור ל' סאין ושם אמר (הושע ג) וחומר שעורים ולתך שעורים ואמרו חכמינו בפרק גיד הנשה (חולין דף צב) אלו ארבעים וחמשה צדיקים החומר ל' ולתך ט"ו הכל מ"ה נתקיים לך כי הכור הוא שני לתכים:

דף קכז:

שמא צינורא ניתזה מפיה על רבי. פי' צינורא שינתז מפי האדם כשהוא מדבר למטרונית והיא נכרית ונגע בו מרוקה הוצרך לטבול כי רוקן של נכרים גזרו עליו חכמים טומאה ועיקר זה הוא מה שאמר הקב"ה בענין הזב (ויקרא ט"ו:ח') וכי ירוק הזב בטהור יכול אפילו רקק ולא נגע יהא טמא ת"ל בטהור ובתוספתא זבין בפרק חמישי אמרו וירו וכיחו ומימי האף שלו הרי הן כרוקו דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה מטמאין טומאת משקה זובו ורוקו ומימי רגליו מטמאים טומאה חמורה וזאת התורה מיוחדת בישראל בלבד אבל לא בנכרים והחכמים הם שגזרו עליהם שיהו כזבין לכל דבריהם ותמצא כיוצא בזה במס' נדה בפרק בנות כותים (נדה דף לד) כשאמר בית שמי דם הנכרית טהור הקשה להם מזו הברייתא ולא חלקו בית שמי אלא בדמה בלבד אבל רוקה אין מי שחולק בו כי הוא טמא ושורפין עליו את התרומה וכבר פירשו טעמם של בית שמי שטיהרו דמה (וטיהרו) [וטמאו] רוקה ומימי רגליה דשכיחי גזרו בהו רבנן דמה דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ובית הלל הכל אצלם טמא ושם במסכת שקלים (פ"ח מ"א) שנינו כל הרוקין הנמצאים בירושלים טהורין חוץ משל שוק העליון וגרסי בתלמוד בני מערבא ר' אבון בשם ר' יהושע קצרין של גוים היה שם ובמשנת טהרות בפרק ה' (משנה ח) שנינו שוטה אחד בעיר או נכרית או כותית כל הרוקין שבעיר טמאין וקודם לכן בפרק ד' אמרו על ו' ספיקות שורפין את התרומה אחד מהן ספק רוקין כבר נתבאר

לך עכשיו ונתקיים מכל מה שהקדמנו כי רוק הנכרים טמא וכי גזירה דרבנן היא ובפ' יציאות השבת (דף טו) אמרו ספיקות באושא גזור עליהן ולפיכך הוצרך ר' יהושע בן חנניא טבילה ותמצא במס' יומא בפרק הוציאו לו את הכף (דף מז) אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קימחית שיצא ודבר עם ערבי אחד בשוק וניתזה צינורא מפיו על בגדו ונכנס ישבאב אחיו ושימש תחתיו ובחומר בקודש (חגיגה דף כג) תמצא גזירת צינורא דעם הארץ וזה בענין הקודש:
מפנין תרומה טהורה ודמאי.

דף קכח.

כבר פירשנו דמאי בפרק שלושה שאכלו כאחת כי הוא הדבר הנדמה דמי מתוקן ומי אינו מתוקן ובארנו שם עיקר גזירתו:
אסימון הוא מטבע בפ' הזהב (ב"מ דף מז) מאי אסימון פולסא ומה שהוא כענין זה אסור לפדות בו את המעשר שני כי הכתוב פי' שצריך מטבע שיש עליו צורה דכתיב (דברים י"ד:כ"ה) וצרת הכסף בידך דבר שיש עליו צורה:

דף קכח:

ת"ר מטלטלין את החצב זה חצב הוא צמח משלח שרשיו למטה בקרקע בצדק בלא הטייה והוא מה שאמרו בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נה) אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר וכו' ואמרו מאי חצובא אמר רב יהודה אמר רב שבו תיחם יהושע את הארץ לישראל כדי שיתפרשו תחומין אחד מחבירו ויאמינו בכך לענין עירובן של תחומין ושיתופם כי השרשים שהוא משלח בקרקע מוכיחים על הגבולים ועל פי זה אמרו שם במסכת יום טוב (פרק אין צדין דף כה) חצובא מקטע רגליהון דרשיעיא שהוא דבר שאין בו רוח חיים ובצמיחתו משלח שרשיו בארץ במשפט והרשעים מעקמין דרכיהם ואין הולכין בדרכיו של הקב"ה כמו שראוי להם לכן דרכם באפילה:
צער בעלי חיים דאורייתא מה שאמר הקב"ה (שמות כ"ג:ה') כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו ואמרו בבא מציעא בפרק אלו מציאות (בבא מציעא דף לב) מצוה מן התורה לפרוק דקסבר תנא דידן צער בעלי חיים דאורייתא ורבי יוסי הגלילי סבר צער בעלי חיים דרבנן וסבר (אביי) [רב יהודה] בכאן כתנא קמא דצער בעלי חיים דאורייתא וביטול כלי מהיכנו דרבנן משכחת לה בפרק כירה (לעיל דף מב) דתנן אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן ואמר רב חסדא אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה כו'

ופירש רב יוסף טעמא בכך ואמר היינו טעמא דרב חסדא דקא מבטל כלי מהיכנו והא מרבנן הוא:

סליק פרק מפנין.

דף קלא.

ואכתי מופנה מצד א' הוא ושמעי' ליה לר' אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למידין ומשיבין. דע שאע"פ שלא מצאנו לר' אליעזר בפירוש שאמר דבר זה יודעים אנחנו אותו מדבריהם במס' נדה בפרק המפלת (נדה דף כב) מופנה מצד אחד לר' ישמעאל למידין ואין משיבין לרבנן למידין ומשיבין והואיל ור' אליעזר עומד כר' ישמעאל כי אנו מוצאין ר' יהושע חברו של ר' אליעזר אומר (ע"ז דף כט במשנה) ישמעאל אחי ועם זה לא נתיחד בחלוקה בזה הדבר אלא ר' ישמעאל והשאר שוו כולם בדבר אחד כי מופנה מצד אחד למידין ומשיבין ידענו כי ר' אליעזר בכלל החכמים ששוו עומד וסובר כמותן שאילו היה חולק עליהן בדבר זה היה נזכר עם ר' ישמעאל וכיון שלא הוזכרה החלוקה אלא בר' ישמעאל בלבד נתברר כי ר' אליעזר אינו שוה לו וכרבנן סבירא ליה ומיכן אמרנו ושמעינן ליה לר' אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למידין ומשיבין לפי שכל החכמים שהיו באותו הדור שוו בדבר זה חוץ מר' ישמעאל שהוזכר בפירוש שהוא חולק:

דף קלב.

איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וחס רחמנא עליה לאיתויי בדלות בלילה נמי ליתי קמ"ל מתקיף לה רבינא [אלא] מעתה יהא זר ואונן כשר בהן חייבנו הקב"ה בתורת הקרבנות שנקריבם ביום ולא בלילה שנאמר (ויקרא ז':ל"ח) אשר צוה ה' את משה ביום צותו את בני ישראל ופירש ביום צותו למדנו לכל הקרבנות כולם שאינן כשירין אלא ביום ובפרק הקורא את המגילה (דף כ) שנינו כל היום כשר לסמיכה לשחיטה כו' ובתלמוד אמרו לסמיכה ולשחיטה דכתיב (ויקרא ג) וסמך ושחט ואיתקש סמיכה לשחיטה ובשחיטה כתיב (שם יט) ביום זבחכם לקמיצה והגשה והזייה בכולהי כתיב ביום צותו והזהיר האונן והזר עם כל המנויין במשנה שלא יקרבו להקריב קרבן כמו שאמרה המשנה (זבחים דף טו) כל הזבחים שקיבל דמן זר ואונן כולם פסולין ובגמ' גרסי זר מנלן דתני לוי (ויקרא כ"ב:ב') דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו למעוטי מאי כו' אלא הכי קאמר וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו כלומר בני ישראל ראוי להם שיתרחקו מן הקדשים ולא יקריבו אותן שלא יחללום שאם יקרבו אליהם ויקריבו אותם מחללים

אותם ואמר עוד (במדבר י״ח:ז׳) וזר לא יקרב ונאמר בעונש (שם) והזר הקרב יומת ובאונן עוד אמרו מנלן דכתיב (ויקרא כ״א:י״ב) ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שלא יצא חילל וכשאמרנו כי המחוסר כפרה והוא המצורע ששלמו ימי טהרתו ועדיין לא הקריב קרבן לא נאמר בו וביום השמיני אלא לחייב הקרבת קרבנו ביום ולא בלילה הקשינו לאמר כי דבר זה ידוע הוא לפי שכתב כן במקום אחר ביום צותו וממנו ידענו חיוב הקרבת כל הקרבנות ביום ולא בלילה והואיל וכן אין אנו צריכין לשנותו לנו עוד ופירק האומר דבר זה ואמר שמה שאמר כאן וביום השמיני אינו לשנות אלא שאנו צריכין לאותו דבר מפני שמצאנו שהקל כאן על המצורע ואמר בו (ויקרא י״ד:כ״א) ואם דל הוא ואין ידו משגת מה שלא הקל על זולתו מכלל הטמאים והם זב וזבה ואילמלי שאמר בו וביום השמיני לחייב הקרבת קרבנו ביום היה עולה על דעתנו הואיל והיקל עליו הכתוב שדי לו בשתי תורים או ב' בני יונה לחטאתו ולעולתו ושינה בינו ובין שאר הטמאות בדבר זה והם הנזכרים אחריו הזב והזבה כמו כן נמי ראוי שיקריב קרבנותיו בלילה ולא היינו לומדין משפטו משאר הקרבנות שנאמר בהן ביום צותו הילכך הוצרכנו להשמיענו וביום השמיני כדי שירחיק מדעתנו סברא זו התקיף (רבא) [רבינא] ואמר הואיל ואתה אומר כי לפי שהקל עליו הכתוב שיביא שתי תורים או שני בני יונה מה שאין כן בזולתו לא נלמוד משאר הקרבנות כלום ממשפטיו מפני שיצא מכללם מחמת שייחדו הכתוב בדבר זה ואילמלא שאמר הכתוב וביום השמיני היינו מתירים הקרבת קרבנותיו בלילה לפי דבר זה ראוי להיות הזר והאונן וכל.

דף קלב:

המנויין במשנה שפסולין להקריב כשרים להקריב קרבנותיו של מצורע לפי שיצא מכללם ונבדל מהם חוץ מהקרבת קרבן בלילה שאמר בו הכתוב וביום השמיני בלבד ועמד זה הקושיא וזו ההתקפה ואמרנו קשיא ומקצת הגורסין אין מעמידין הדבר אלא שגורסין כך כיון דאהדריה קרא אהדריה כלומר אילו לא כתב וביום היינו אומרים מדחס רחמנא עליה לאיתויי בדלות בלילה נמי ליתי ויהא זר ואונן כשר בקרבנותיו והיינו מפרישין אותו לענין דיניו מכלל הקרבנות אבל הואיל ונאמר בו וביום השמיני באר לנו בזה חזרתו לכלל הקרבנות בכל ענייניו והשבתו אליהן בכל תנאותיהן חוץ מקרבן עולה ויורד המפורש בו בלבד וזה שהוצרכתי לפרש דבר זה לפי שראיתיו מסובך אצל כל התלמידים וביארתיו כדי שיתגלה ויתברר:

דף קלג.

אימור דאמרי' אתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא לא תעשה ועשה מי דחי לא תעשה גרידא הוא לא תעשה הכי יחיד שאין עמו כרת כמו (דברים כ"ה:ד') לא תחסום שור בדישו (שם כב) לא תחרוש בשור ובחמור (ויקרא י"ט:כ"ז) לא תקיפו פאת ראשכם ודומה להם ויתוסף עם זה מה שנאמר במבטא השמר פן ואל כגון (דברים כ"ד:ח') השמר בנגע הצרעת (שמות ל"ד:י"ב) פן תכרת ברית ליושב הארץ (שם טז) אל יצא איש ממקומו גם הן אזהרות לאו ומי שיעבר עליהם עובר על לא תעשה כמו שאמרו בתלמוד (עירובין דף צו וש"נ) השמר פן ואל אינו אלא לשון לא תעשה ומה שנמצא בתורה ממצות לא תעשה מה שאין בו כרת ולא מיתת בית דין ולא ניתוסף עליו עשה אותו דבר הוא הנקרא לאו גרידא ודינו שכשאירע עם מצות עשה במקום אחד נקיים מצות עשה ולא נחוש לאזהרת לאו ועיקר זה מצוי במסכת יבמות בפ' א' (דף ג) וכן אמרו שם אימור דאמרי' דאתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא לא תעשה שיש בה כרת מי דחי ותו לא תעשה גרידא מנלן דדחי דכתיב (דברים כ"ב:י"א) לא תלבש שעטנז וכתיב גדילים תעשה לך ידענו כי זה לא תעשה אינו שוה בכל דבר אלא מיוחד הוא וכי הציווי שנאמר אחריו הוא תנאי עליו וכי לא בא להזהיר אלא על לבישת כלאים חוץ ממצות ציצית אבל מה שהוא מעורב מחוטי פשתן עם הטלית של צמר שהיא מצוה אינו נכנס בזו האזהרה אלא מותר הוא ואמרו חכמים שדבר זה עיקר הוא שנסמוך עליו וכי כל אזהרה שאין עמה כרת שבתורה כך היא דרכה שבעת שאירע חיוב מצות עשה נדחה האזהרה שהיא לא תעשה ונקיים הציוי שהוא עשה ותבוא מצות עשה ותדחה לא תעשה כי האזהרה של לאו על זה התנאי נאמרה ובזה הפירוש שפירשנו יסיר מלבך ספק גדול שמסתפקין בו בני אדם ושואלין עליו והוא שאומרין מאחר שאנו יודעין שאזהרת לאו קשה מציווי עשה היאך יבא עשה וידחה האזהרה של לאו שהיא.

דף קלג:

חמורה ממנו ומדרך הידוע שהחמור דוחה הקל ולא עוד אלא שפעמים שעולה על דעתן שיש בענין הזה ענין חזרה בדבר הראשון והתשובה הוא מה שהקדמנו שהאזהרה של לאו כך נאמרה מיוחדת וכי הציווי של עשה תנאי הוא בה וכן אמרו רז"ל (ספרי פ' תצא) מחלליה מות יומת וביום השבת שני כבשים בני שנה שניהן בדיבור אחד נאמרו ערות אשת אחיך וביבמה יבוא עליה שניהן בדיבור אחד נאמרו מה שאי אפשר לבשר ודם לומר שנא' אחת דיבר אלהים שתים זו שמענו הבן דבר זה ושמור אותו כי הוא ספק גדול והרי

גלינו אותו ומזה העיקר אמרו רז"ל בתלמוד כל מקום שאתה מוצא עשה לא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה וסבר (רבינא) [רבא] כי לא תעשה שבקודש מוצא מזה העיקר וכי לא ידחה מפני עשה ולא שוה עמו רב אשי בדבר זה כמו שנאמר בשחיטת קדשים בפרק דם חטאת (זבחים דף צז) אמאי וניתי עשה ונידחי לא תעשה אמר רבינא אין עשה דוחה את לא תעשה שבמקדש דתניא כו' רב אשי אמר יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה ובמס' נזירות בפ"ב נזירין (דף נח) אמרו עוד (ומאי דקא מודי ליה) [ומאן דמוקים] לקרא למידחא לא תעשה ועשה לאו גרידא מנא ליה יליף מגדילים דאמר קרא לא תלבש שעטנז הא גדילים תעשה לך מהן וכל מה שתמצא בתלמוד דאתי עשה ודחי לא תעשה מזה העיקר שהקדימו הוא וזה הדין בלאו גרידא בלבד אבל לא תעשה ועשה וכל שכן לא תעשה שיש בו כרת אין עשה דוחה אותם ואנו מבארין לך זה ונאמר כי כל מצות לא תעשה שבתורה שענש בה כרת לא דחיא לה מצות עשה כי התנאי שנא' בערות אשת אחיך שהוא היתר היבום בה שנאמר (דברים כה) יבמה יבא עליה לא בא אלא באשת אח גרידתא שאינה אסורה אלא משום אשת אח בלבד אבל באחות אשתו שהיא אשת אחיו ודומה לה מן ט"ו נשים המנויין במשנה לא נאמר בהן תנאי להתיר הייבום ואילו נשאו ראובן ושמעון שתי אחיות ומת ראובן ובן אין לו אין לאשתו על שמעון לא חליצה ולא ייבום ולא אתי עשה דאמר רחמנא יבמה יבא עליה ודחי (ויקרא יח) ואשה אל אחותה לא תקח שענש בה הכתוב כרת ובזה אמרה המשנה ט"ו נשים פוטרות צרותיהן וכו' ואמרו בתלמוד (יבמות דף ח) בסוף הדבר רבא אמר ערוה לא צריכא קרא דאין עשה דוחה את לא תעשה שיש בו כרת וכמו כן אם יהיה לא תעשה שאין בו כרת אבל נוסף עליו עשה שנמצא באותה מצוה עשה ולא תעשה אין לנו נמי לדחותה במצות עשה לפי שיצאת מן כלל לאו גרידא מפני הציווי שנתוסף עליה ואפילו שתי מצות עשה שהן זו כנגד זו ואין אחת מכרעת מחברתה אין לנו לדחות אחת מהן מפני האחרת כמו שנאמר בתלמוד בפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט) בשלמא לתנא קמא יבא עשה דפסח שיש בה כרת וידחה עשה דהשלמה שאין בו כרת אלא לר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא מכדי האי עשה והאי עשה מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה וכל שכן אם יהיה עשה ולא תעשה שמן הדין לקיים אותם יותר מלקיים העשה בלבד שכנגדם אלא אם יהיה דבר מיוחד שייחדו הכתוב או החכמים שנעשה כמו שהוא מפורש ואנו מזכירים עיקר שתקיש לו כל מה שתמצא מזה הענין ונאמר אמר הקב"ה ביום אחד לחודש השביעי שהוא יום ראש השנה (ויקרא כג) יהיה לכם שבתון זה מקרא מלא בציוי השביתה ואמר

עוד מלאכת עבודה לא תעשו הזהיר בו מלעשות מלאכות מיוחדות נמצא עלינו בקידוש היום עצמו עשה ולא תעשה עוד ציונו בו לתקוע בשופר שנאמר (במדבר כט) יום תרועה יהיה לכם ובעת שלא תיקננו השופר מערב יום טוב והוצרכנו ביום טוב עצמו לתקוע בשופר לקיים המצוה ואי אפשר להיות דבר זה אלא עד שנחתוך השופר ונתקן אותו ונחלל קדושת היום ראוי לנו שנניח מצות שופר שהיא עשה ולא נחלל היום שיש בחיוב קידושו עשה ולא תעשה שאי אפשר שיבא עשה בלבד וידחה עשה ולא תעשה יחדו וכגון זה מילה שלא בזמנה והוא מי שנתאחר לאחר יום ח' מחמת חולי שאירע לתינוק או מפני הספק כמו ששנינו (לקמן דף קלז) בין השמשות ערב שבת נימול לי' יום טוב אחר שבת נמול לי"א וכשתהיה מילה שלא בזמנה אינה מותרת ביום טוב כי יום טוב יש בו עשה ולא תעשה ולא יבוא עשה של מילה ודחי עשה ולא תעשה של יום טוב אלא בזמנה שהוא יום ח' ודאי שבו נאמר (ויקרא יב) וביום השמיני ימול ואמרו בפירוש וביום ואפי' בשבת אבל שלא בזמנה אפי' יום טוב אינה דוחה שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה אלא נזיר מצורע כי פירש בראיות ברורות שעשה ידחה את לא תעשה ועשה שבו וביאור זה כי הקב"ה צוה הנזיר שיגדל שער ראשו מאחר שהקדים האזהרה עליו שלא יגלחנו שנאמר (במדבר ו) גדל פרע שער ראשו אחר שאמר תער לא יעלה על ראשו הרי הוא בדבר זה מוזהר בלאו ומצווה בעשה וחייב המצורע בעת טהרתו לגלח כל שער שבגופו שנאמר (ויקרא יד) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וכשיתנגע הנזיר בצרעת ויגיע יום ז' שהוא חייב לגלח בו אמרו חכמים שמצות גילוח של צרעת דוחה עשה ולא תעשה שיש עליו לענין נזירותו וכי מה שאמר הכתוב לענין מצורע את ראשו אחר שאמר יגלח את כל שערו לא בא אלא לענין נזיר שנאמר בו תער לא יעבור על ראשו לומר כי זו המצוה אינו חייב בה אלא בעת שלא תהיה בו צרעת אבל בעת שיהיה בגופו צרעת יגלח את ראשו אפי' שער ראשו שהזהרתיו שלא יגלחנו בימי נזירותו חייב לגלח אם היה צרוע נתקיים לנו מזה שבנזיר מצורע לבדו יבא עשה ודחי לא תעשה ועשה ובראש מס' יבמות (דף ה) אמרו אלא דקיימא לן דאין עשה דחי לא תעשה ועשה ליגמר מנזיר דאתי עשה ודחי לא תעשה ועשה אלא מנזיר לא גמרינן שכן ישנן בשאלה ובארו כי דבר זה הוא מיוחד בו לבדו ולא בזולתו וכי בכל התורה כולה לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה והזהר לשמור אלו העיקרים שפירשנו שמהן מתבארים לך כל דבר כשתמצא בתלמוד מעין אלו הענינים:

דף קלד:

תינח גדול דכתיב ביה בשר קטן נמי כתיב ביה בשר בינוני מנלן פי' כבר ידענו כי הקטנים פטורים ממצות והשכר והעונש הם תלויין בחיוב המצות ומאחר שנדע כי לא חייב הכתוב במצות אלא לפי שיש בו ענייני החיוב כגון שהביא ב' שערות ושהגיע למספר שני האנשים ושיצא מגבול הנערות אז הוא בן עונשין וכיון שראינו שענש הכתוב מי שלא נימול שנאמר (בראשית י"ז:י"ד) וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה וגו' ידענו כי דבר זה מיוחד הוא באנשים גדולים ולא בנערים ומצאנו כתב בו בשר ערלתו להודיענו שהמילה דוחה את הצרעת על דרך העיקר שהקדמנו דאתי עשה ודחי לא תעשה וכי בעת שתהיה בערלה בהרת ימול ויחתוך אותה וידחה מה שכתוב (דברים כ"ד:ח') השמר בנגע הצרעת והוצרכנו שיבאר לנו דבר זה להסיר מדעתנו מה שהיה עולה עליו שמה היינו סוברים כי זה שכתב (שם) לשמור מאד ולעשות הוא דבר מוסף על הלאו והוה ליה לא תעשה ועשה ואין המילה דוחה אותן שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה והסיר ממנו סברא זו והודיענו שהוא לא תעשה בלבד והמילה דוחה אותה וזהו שאמרו תינח גדול דכתב ביה בשר והקטן נמי שהוא בן ח' ימים נאמר בו וביום השמיני ימול בשר ערלתו ידענו כי המילה ביום ח' תדחה (עוד) את הצרעת נשאר לנו לשאול על הבינוני והוא שעברו עליו ח' ימים ולא נימול מפני מאורע שאירע לו כגון שהיה חולה או שהיה בו ספק התהיה המילה ראויה בו בעת שיש בהרת בערלתו או לא ולפיכך אמרו בינוני מנלן ובאה התשובה משם אביי דאתיא מבינייא ומשם רבא מילה בזמנה [לא] צריכא קרא כו' ופירוש על דעת אביי שהמילה מותרת בבינוני במקום שיש בהרת נלמוד מגדול וקטן כמו ששנינו (ריש ספרא) בבנין אב משני כתובים הצד השוה שבהן כו' וכן הוא הילוך הדבר בכאן כי הבינוני לא יתכן שנלמוד מן הגדול לפי שהגדול ענוש כרת לכך התירו בו הכתוב חתיכת הבהרת אבל הבינוני שאין בו חיוב כרת אין דבר זה מותר בו וכמו כן לא נלמוד דבר זה מן הקטן כי הקטן מילתו בזמנה ביום ח' והיא דוחה את השבת ולפיכך התיר הכתוב חתיכת הבהרת אבל הבינוני שאין מילתו בזמנה לא ומאחר שלא יכולנו ללמוד דבר זה מאחד מהן חיברנו אותם ביחד וקיימנו דבר עיקר מהם שהבינוני מותר לחתוך בהרת מערלתו וכן הילוכו של דבר בענין זה בינוני מנלן אמר אביי אתיא מבניינא מה לגדול שכן ענוש כרת קטן יוכיח שאינו ענוש כרת מה לקטן שכן מילה בזמנה גדול יוכיח שאין מילה בזמנה וחזר הדין הצד השוה שבהן שמילתו דוחה את הצרעת אף אני אביא בינוני שתהא מילתו דוחה את הצרעת ורבא לא הוצרך לדבר זה כי הוא סובר כי בשר ערלתו שנאמר בבן שמנת ימים לא בא להתיר מילת בן

שמונת ימים במקום שיש בהרת כי זה נלמדנו מקל וחומר השתא שבת חמורה דוחה צרעת קלה לא כל שכן והואיל ואינו צריך לבן ח' ימים הועיל להתיר המילה בבינוני במקום שיש בהרת:
לא צריכא אפי' ר' יהודה דאמר דבר שאינו מתכוין אסור כבר פירשנו זה בפ' כירה.

דף קלה.

לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאתיא מקל וחומר וגם זה פירשנו בפ' במה מדליקין:
מילה דנכרתו עליה י"ג בריתות. מפורשין הן בתורה (בראשית י"ז:ט') ואלו הן ואתה את בריתי תשמר ואתנה בריתי אני הנה בריתי והקימותי את בריתי לברית עולם ואתה את בריתי תשמור והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם את בריתי הפר והקימותי את בריתי לברית עולם את בריתי אקים את יצחק:
ולא שאני לך בין חמין שהוחמו בשבת לחמין שהוחמו מערב שבת. תמצא נשיאות ונתינות שבדבר זה ומה שנאמר עליו בפ' כירה (ד' לח) דתנן מעשה שעשו אנשי טבריא שהביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין אמרו להם חכמים אם בשבת כחמין שהוחמו בשבת אסורין ברחיצה [וכו'] ומותרין בשתיה ואוקימנה כר' שמעון דאסורין להשתטף בהן כל גופו ולעניין חמין שהוחמו מערב שבת אמר שמואל לא הותרו לרחוץ בהן אלא פניו ידיו ורגליו ותניא כוותיה דשמואל חמין שהוחמו מערב שבת למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא ירחוץ בהן כל גופו ולר' שמעון מותר להשתטף בהן כל גופו ובפרק חבית (דף קמז) תמצא שיחזק דבר זה של ר' שמעון שמתיר להשתטף בהן כל גופו אסור לרחוץ בהן כל גופו:
בן ח' הרי הוא כאבן. לפי מה שנולד לח' חדשים אי אפשר לו לחיות כל עיקר ותמצא פירושו בבראשית דר' אושעיא (פרשה יד) וייצר בב' יצירות יצירה לאדם ויצירה לחוה יצירה לט' ויצירה לז' רב הונא אמר נוצר לט' ונוצר לז' חי לח' אינו חי:

דף קלה:

הניחא למאן דאמר קנין פירות [לאו] כקנין הגוף דמי אלא למאן דאמר קנין פירות (לאו) כקנין הגוף דמי. ומחלוקת היה על זה בין ר' יוחנן ובין ריש לקיש ותמצא מחלוקתם בהרבה מקומות מן התלמוד במס' גיטין בפרק השולח גט לאשתו (דף מז) איתמר המוכר שדהו לפירות ר' יוחנן אמר מביא וקורא ריש לקיש אמר מביא ואינו קורא ר' יוחנן אמר מביא וקורא קנין פירות כקנין הגוף דמי ריש לקיש אמר מביא ואינו קורא קנין פירות

לאו כקנין הגוף דמי ובבבא בתרא בפרק יש נוחלין (קלו) מכר הבן בחיי האב וכו' ובמס' יבמות בפרק החולץ (לו) כמו כן וזאת אחת מג' הלכות כריש לקיש כמו שאמר רבא הלכתא כריש לקיש בהני תלת חדא הא אבל בכל מקום שיש מחלוקת בין ר' יוחנן וריש לקיש הלכה כר' יוחנן לבד מהני תלת:

דף קלו.

אמר אביי כתנאי לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו עיקר דבר זה שנוי בתורת כהנים (ויקרא י״א:ל״ט) וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה וכי ימות הרי זו מיתה ודאי מן הבהמה יש מן הבהמה מטמאה ויש מן הבהמה שאין מטמאה פרט לטריפה ששחטה ונתבאר לנו בזה הכתוב בהמה [טרפה] ששחטה אינה מטמאה ונשאו ונתנו בדבר זה הרבה ואמרו באמצע הדברים בן ח' יוכיח שיש למינו שחיטה ואין שחיטתו מטהרתו.

דף קלו:

ולאחר כן אמרו לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו כלומר בן ח' חדשים בבהמה גסה טהורה על דעת כמו שאמרו בפרק א' ממסכת בכורות (דף ח) בבהמה גסה יולדת לט' חדשי[ם] ומה שתלד בהמה גסה טהורה בחודש ח' הרי הוא כמת ולא תועיל בו השחיטה להוציאו מידי נבילה לענין הטומאה כמו שמועלת בטריפה מכאן הראיה שהקדמנו ממה שאמרו ויש מן הבהמה שאינה מטמאה פרט לטריפה ששחטה ותמצא כמותה בשחיטת חולין (עב) בפרק בהמה המקשה לילד:

דף קלז.

אף אנן נמי תנינא הכל כשרין לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן כו'. זו המשנה במס' פרה בפרק ה' ולענין קידוש מי חטאת נתכוונה. לומר שבעת שישארו ציצין המעכבין את המילה הרי הוא ערל עדיין ואם הוא כהן אסור לוכל בתרומה כמו ששנינו במס' יבמות (דף ע) הערל וכל הטמאין לא יאכלו בתרומה והזכירו בתלמוד המחלוקת שהיתה בין ר' אליעזר ובין ר' עקיבא בתורת כהנים במה שכתוב (ויקרא כ״ב:ד׳) איש איש מזרע אהרן ומה שכתוב (שם) תושב כהן ר' אליעזר גמר לערל בגזירה שוה לערל מפסח ור' עקיבא אמר איש איש לרבות את הערל:

דף קלח.

פרק ר' אליעזר אומר תולין:
אבל מטה כסא טרסקל ואסלא מותר לנטותן לכתחילה. משכחת לה בעירובין בפרק מבוי (עירובין דף י) מאי עור אסלא אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן עור כסא של בית הכסא:

דף קלח:

כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה. כבר פירשו בברכות בגמ' דבני מערבא וכי כרם שם אלא אלו תלמידי חכמים שהם עשוים שורות שורות ככרם.

דף קמ.

אין שורין את הכרשינין. גרסי' בגמ' דבני מערבא תני אין שורין את הכרשינים משום בורר ולא שפין אותן משום דש אין כוברין את התבן משום מרקד.
גורפין מלפני הפטם ומסלקין לצדדין מפני הרעי בגמ' דבני מערבא גרסי מה שהפטם אוכל ומותיר הרעי אוכל:

דף קמא.

טיט שעל גבי מנעל איכא חספא דרבא משכחת לה בפרק כל הכלים ניטלין בשבת (דף קכד) רבא הוה קאזיל בריסתקא דמחוזא איתווס מסאניה בטינא אתא שמעיה שקל חספא וקא מכפר ליה:

דף קמא:

תני בר קפרא לא שנו אלא שלא יצאת בו שעה אחת מבעוד יום.

דף קמב.

בגמ' דבני מערבא בפרק במה אשה יוצאת (הלכה ב) ובפרק כל ישראל יש להם חלק (הלכה א) גרסי כמה שיעורו והכין גרסי לא ילבש אדם מנעלים וסנדלים חדשים אלא אם כן הילך בהן מבעוד יום כמה יהא הילוכן בני ביתיה דבר קפרא אמרין (מן דבית רבא דבר קפרא אמרין) מן דבית רבה דבר קפרא עד בית רבה דר' הושעיא צפראי אמרין מכניסתא דבבלאי עד דרתיה דר' חמא בר חנינא טבראי אמרין מן סדרא רבה עד חנותיה

דר' הושעיא:
הניחא לרבא דאמר דבר שמלאכתו לאיסור בין לצורך גופו בין לצורך מקומו מותר שפיר אלא לאביי דאמר דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מותר לצורך מקומו אסור מאי איכא למימר. ומשכחת עיקר דיליה בפרק כל הכלים ניטלין בשבת (דף קכג):
פרק כא נוטל אדם את בנו ר' יהושע אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה. פירושו שבעת שיפול חלק אחד תרומה בצ"ט חלקים חולין כולן אסורין לישראל וימכרו לכהן ואם יפול חלק במאה חלקים.

דף קמב:

מוציאין חלק אחד והשאר מותר לישראל ותמצא עיקר דבר זה בסיפרי מכל חלבו את מקדשו ממנו שאם נפל לתוכו הרי זה מקדשו מיכן אמרו תרומה עולה באחד ומאה אין לי אלא תרומה טהורה ותמצא במשנת תרומות ותוספות תרומות מזה הענין הרבה ועיקרו מה שהזכרנו' ובגמ' דערלה בפרק ב' (ירושלמי שם הלכה א) מניין שהן עולין אמר ר' יונה כתיב (במדבר י"ח:כ"ט) מכל חלבו את מקדשו ממנו דבר שאתה מרים ממנו שאם יפול לתוכו הרי זה מקדשו וכמה הוא אחד ממאה ואיתא נמי בפרק ד' דתרומות התרומה צריך להרים כמה שהוא במשנה במסכת ערלה בראש פרק ב' התרומה ותרומת מעשר של דמאי מצטרפין זה עם זה ואינו צריך להרים וכו' וטעמו של דבר לפי שהתרומות והחלה והביכורים הם נכסי כהן וצריך להרים תרומה ויתנה ואם לא ירים ויתן לו הרי זה גוזל ממונו ואין להם בעלים שראויין להם לפיכך אינו צריך להרים:

דף קמג.

רבא כר' נתן סבירא ליה דאמר חי נושא את עצמו. עיקר דבריו של ר' נתן בפרק המצניע (דף צד) ר' נתן אומר על השחוטין חייב על החיים פטור מפני שהחי נושא את עצמו. רבא כר' שמעון סבירא ליה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ועיקר דבריו של ר' שמעון גם בפרק המצניע (דף צג) דתנן וכן כזית מן המת וכעדשה מן השרץ חייב ור' שמעון פוטר וגרסי' בגמ' אמר רבה אמר ר' יוחנן ורב יוסף אמר ריש לקיש פוטר היה ר' שמעון אף במוציא את המת לקוברו וכבר פירשנו זה בפרק יציאות השבת:
הכי נמי מסתברא דרבא כר' יהודה סבירא ליה דדרש רבא אשה לא תכנס לבין העצים ליטול מהן אוד אוד שנשבר ביום טוב אסור להסיקו לפי שמסיקים בכלים ואין מסיקין בשברי כלים וזה שוה לדברי ר' יהודה שאמר במשנה בפ' במה מדליקין (ד' כט) ואין

מסיקין בשברי כלים דברי ר' יהודה הואיל וסברא ליה כוותיה בנולד במוקצה נמי דתנן בסוף מסכתא (לקמן דף קנו) ר' יהודה אומר אם לא היתה נבילה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן כר' יהודה סבירא ליה ולכך אמר סכינא אבר יונה למה לי הא חזי לאומצא דדייקת מינה הא לא חזי לאומצא לא וכמו שאמר בתחילת מסכת יום טוב (דף ב) דאית ליה מוקצה אית ליה נולד ודלית ליה מוקצה לית ליה נולד כי הכלל עיקר אחד חוזר והיא ההכנה:

אמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כרבי יהודה ובית הלל כרבי שמעון וכן אמרו עוד מני ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה ועיקר דברי רבי יהודה ור' שמעון בפרק כירה (דף מד) וכבר פירשנוה למעלה.

אתאן לרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור עיקר דבריו של ר' יהודה במשנה במסכת בכורות (דף לג) ובמס' יום טוב (דף כג) וכבר פירשנו דבריו גם במס' זו בפ' כירה:

סליק פרק נוטל.

דף קמד:

פכ"ב רבא אמר משום דהוה דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה פוסל את המקוה בשינוי מראה. עיקר דיליה בתורת כהנים מקוה מים לא מקוה כל המשקין כולן פרט לשנפל בתוכו מי כבשין ומי צבעין ושינו את מראיו ובתוספתא טבול יום (פרק א) חומר במשקין שאין להן טהרת הגוף ואין להן טהרה מטומאתן ואינן טהורין בגוף ופוסלין את המקוה בשינוי מראה מה שאין כן במים:

כדאמר ר' יוחנן בטיפה על פי הדר. משכחת לה במס' כריתות בפרק אמרו לו אכלת חלב (דף יג) ולרבא מקום חלב מעין הוא ולא צריך הכשר והתנן האשה שחלב מדדיה ונפל לאויר תנור תנור טמא וקשיא לן במאי איתכשר ואמר ר' יוחנן בטיפה מלוכלכת ע"פ הדר.

דף קמה:

ואין עד מפי עד כשר אלא לעדות אשה בלבד כשאמר כי מת בעלה התירוה בית דין לינשא ואע"פ שהמועט העתיק דבר זה מזולתו וכמו שביארו דבר זה בפרק אשה שהלך בעלה וצרתה (דף קכב) והוחזקו להיות משיאין עד מפי עד וכו':

עד מפי עד בבכור מהו. עיקר דיליה במסכת בכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לה) דתניא ר' יהושע בן קפוסאי אומר בכור בי כהן צריך ב' מן השוק להעיד עליו

רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו בנו ובתו ואמרו הלכתא כרבן שמעון ודוקא בנו ובתו אבל אשתו לא מאי טעמא אשתו כגופו דמיא ועוד אמרו איבעיא להו עד מפי עד מהו לעדות בכור אמר ליה תני אלא לעדות אשה כשירה לו וכבר נתברר לנו שבתו כשירה והואיל ואשה כשירה לעדות בכור עד מפי עד נמי כשר לעדות בכור וכן פסקה ההלכה וזה שאמרו בבכור בהמה אבל בבכור אדם לא. גרסינן בפרק י' יוחסין (קידושין דף עד) ג' נאמנין על הבכור חיה ואמו ואביו חיה לאלתר אמו כל ז' אביו לעולם:

כגון תרנגלתיה דר' אבא. כך פירשה אדוננו האיי גאון ז"ל תרנגולת שמבשלין אותה ומוציאין אותה מהמרק וממלאין אותה בתבלין וכשרוצה לאכול ממנה שורין אותה במים חמים ואוכלים אותה כאילו היא חמה:

סליק פרק חבית.

דף קמט:

פרק שואל. וכדברי הלל אף משום ריבית הוא שהוקדם זכרו בראש הפרק (דף קמח) וכן היה הלל אומר לא תלוה אשה ככר לחברתה עד שתעשנו דמים שמא יוקרו חטים או יוזלו ונמצאו באות לידי ריבית ועיקר זה במשנה בפרק אי זהו נשך (דף עה):

דף קנב.

אמר ליה סלעים נעשין גבוהים כמו שנאמר אח"כ שאפילו גבשושית קטנה דומה עליו כהרי הרים ושאר הענין פירשוהו במקצת ההגדה וכך אמרו רחוקים נעשו קרובים אילין עיניא דחוון חמיאן מרחוק אף מקרוב ליתנון חמאן קרובים נעשו רחוקים אילין אודניא דהוון שמעין בחד זמן כדו אף במאה זימנין ליתנון שמעין ב' נעשו ג' חוטרא ותרין ריגליא משים שלום בבית בטל זו תאוה שהיא מעלה שלום בין איש לאשתו אלו ואלו נמסרין לדומה הללו יש להן מנוח והללו אין להן מנוח.

דף קנב:

בפרק כל ישראל יש להם חלק (סנהדרין דף צד) גרסינן א"ר יוחנן אותו מלאך שהוא ממונה על הרוחות דומה שמו וכבר הזכרנו אותו בברכות:

סליק שואל אדם.

דף קנג:

פרק מי שהחשיך תניא ר' אליעזר אומר בו ביום גדשו סאה ר' יהושע אומר בו ביום מחקו סאה זה היום הוא היום שנסמך בו ר' אלעזר בן עזריה בישיבה כמו שאמרו בברכות בפרק תפלת השחר (ברכות דף כח) תנא עדיות בו ביום תיקנום וכל בו ביום דאמרינן ההוא יומא איתמר וי"ח דבר שגזרו בו ביום באותו היום נאמרו אחת מהן מי שהחשיך בדרך חסב מא שדחו ביציאות השבת (דף יז) ולפיכך אמר בכאן בו ביום גדשו סאה נתכוונו בדבר זה למה שהוסיפו מן הגזירות שהזכירום:
תחומין ואליבא דר' עקיבא. עיקר דברי ר' עקיבא במסכת סוטה (פרק כשם דף כז) וכבר פירשנו דבר זה במה שעבר הבערה ואליבא דרבי יוסי גרסי לה בפרק כלל גדול (דף ע) הבערה ללאו יצאת דברי רבי יוסי:

דף קנד:

ואפי' למאן דאמר לוקין. כלו' שר' ישמעאל סבר כי לאו שניתן לאזהרת [מיתת] ב"ד לוקין עליו ור"ע סבר לאו שניתן לאזהרת [מיתת] ב"ד אין לוקין עליו:
והא קא מבטל כלי מהיכנו.

דף קנה.

כבר פירשנו בפ' מפנין שעיקרו בפרק כירה (דף מב) ופירשנו כי החלוקה בצער בעלי חיים דאורייתא או דרבנן תמצא בפרק אלו מציאות (בבא מציעא דף לב):

דף קנז.

מפירין נדרים בשבת. אמרו [בתוספתא פ' י"ח] מפני מה נדרי שבת מפירין אותן בשבת שאם חשיכה ולא הפר אינו יכול להפר ורבי יוסי ב"ר יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון שאמרו הפרת נדרים מעת לעת אין הלכה כמותם כדגרסינן בנדרים בפרק נערה המאורסה (נדרים דף עו) אלא אמר רבי שמעון בן פזי אין הלכה כאותו הזוג לוי סבר למיעבד עובדא כי האי זוגא אמר ליה רב הכי אמר רב ביבי אין הלכה כאותו הזוג ואע"פ שהתירו הפרת נדרים בשבת ביארו בדבר זה תנאי והוא שאמרו לא יאמר אדם לאשתו מופר ליכי כדרך שאומר בחול אלא אומר לה [טלי ואכלי] טלי ושתי והנדר בטל מאליו א"ר יוחנן וצריך שיבטל בלבו תניא בית שמאי אומרים מבטל בלבו ובערב בחול מוציא

בשפתיו וב"ה אומרים אחד זה ואחד זה מבטל בלבו ואינו צריך להוציא בשפתיו תמצאנו עוד בפרק נערה המאורסה (נדרים דף עז):

דף קנז:

אם יש בגיגית. עיקר דיליה במס' אהלות (פרק ג משנה ו) כזית מן המת פתחו בטפח והמת פתחו בד' טפחים להציל את הטומאה על הפתחים אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח.

אמר ליה אנא מתעסק בעלמא אנא. עיקר שלו כבר פירשנו בפרק כלל גדול שהמתעסק פטור לענין שבת כמו שאמרו בכריתות בפרק אכל חלב (דף יט) אמר רב נחמן אמר שמואל מתעסק בחלבים ובעריות חייב שכבר נהנה מתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה ובגמרא דהזורק דבני מערבא (סוף פירקא) גרסי המתעסק בשבת פטור היך עבידה אמר הריני קוצר חצי גרוגרת וקצר כגרוגרת פטור:

סליק מי שהחשיך וסליקא לה מסכתא דשבת בסייעתא דשמיא.